

AIKUISET NUORTEN OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAJINA – HYVÄÄ TARKOITTAVAT DISKURSSIT

AKTIIVISET NUORET STADIN ASIALLA – ANSA
-TOIMINNAN ARVIOINTI 31.8.2009

Atso Juote, Organisaatiokonsultti (FINOD)

Risto Ruokolainen, Organisaatiokonsultti (FINOD)

Kari Anttila, Organisaatiokonsultti (I.F.S.I.)

Johanna Oksanen, Yhteisöpedagogi

 Kehityspiikki

Sisällysluettelo

1. Aktiiviset Nuoret Stadin Asialla – ANSA	1
1.1. Mikä on ANSA?.....	1
1.2. ANSA-toiminnan synty	2
Taustalla Hesän Nuorten Ääni.....	2
Lasten ja nuorten osallisuutta edistävää toimintaa ja rakenteita.....	3
Lähiryhmätoiminnasta alueellisiksi vaikuttajaryhmiksi	4
ANSA-toiminnan nykytila ja tavoitteet	5
2. ANSA-toiminnan arviointi	6
3. ANSA-toiminnan onnistuminen ja kitkakohdat	8
3.1. ANSA-toiminnan sujuvuus ?.....	8
ANSA-ryhmät vertaisten yhteisönä	9
Kytkeytyminen kouluun	10
Haasteena tiedon kulku, tunnettuus ja jaetut merkitykset.....	11
Alakoululaiset haasteena.....	12
ANSA-toiminnan sisällöt toimintakertomusten (2008-2009) perusteella	16
3.2. ANSA-toiminnan tarkoituksenmukaisuus?.....	18
Osallisuuden hahmottuminen vastauksissa.....	18
3.3. ANSA-toiminnan rakenteet.....	18
4. Nuoriso-työntekijöiden ja opettajien rooli toteuttajina ja kehittäjinä?.....	20
5. Nuorisotyöntekijöiden osaaminen?	23
6. Nuorten kokemukset ja odotukset ANSA-toimintaa kohtaan.....	27
7. Resurssit ja panokset suhteessa tuloksiin ja tavoitteisiin.....	28
7.1. Tavoitteiden toteutuminen	28
7.2. Resurssien ja panosten kohdentuminen.....	29
8. ANSA-toiminnan kehittämisen mahdollisuudet	32
8.1. Osallisuuden kehittämisen mahdollisuudet aineiston perusteella	32
8.2. Suosituksia ANSA-toiminnan kehittämiseksi.....	38
ANSA-ryhmiin liittyviä suosituksia	38
ANSA-toiminnan organisointiin liittyviä suosituksia.....	39
Koko osallisuustoimintaan liittyviä suosituksia	39

1. Aktiiviset Nuoret Stadin Asialla – ANSA

Tämän raportin tarkoitus on arvioida ANSA-toimintaa. Toimeksianto arviointitiedon keruuseen sekä raportin kirjoittamiseen on tullut Helsingin kaupungin Nuorisosiain keskukselta. Arvioinnin tehtävänä on tarkastella mm. toiminnan sujuvuutta ja tarkoituksenmukaisuutta, ohjaajien roolia, nuorten kokemuksia sekä resurssien kohdentumista.

1.1. Mikä on ANSA?

Nuorisotyön tehtävänä on tukea nuorten osallisuutta ja vahvistaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia heitä koskevissa asioissa. Hesan Nuorten Ääni on Nuorisosiainkeskuksen ja Opetusviraston yhteistyöllä toteutettavaa nuorten osallisuus ja demokratiakasvatustoimintaa, jonka visio kuuluu: *”Helsinki on kaupunki, jossa lapsia ja nuoria kuullaan. Hesan Nuorten Ääni -toiminta perustuu lasten ja nuorten haluun ja mahdollisuuteen vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Toiminnassa korostuu yhteisöllisyys ja kokemus aidosta vaikuttamisesta.”*(ANSA-toimintaa koskeva palvelukuvaus 2009) ANSA-toiminnan osalta visio on kunnianhimoinen. Arvioinnin valossa sen saavuttamiseen on vielä matkaa, kuten jäljempänä ilmenee. Vision haasteina näyttävät olevan kuuleminen ja vastaaminen sekä kysymys siitä, korostuvatko toiminnassa aikuisten intressit vai nuorten omat toiveet.

Alueelliset vaikuttajaryhmät eli ANSA-toiminta on osa Hesan Nuorten Ääni-toimintaa. Hesan Nuorten Ääni -toiminnassa on olennaista, että toiminnan eri osa-alueilla on keskenään selkeä looginen yhteys. Pyrkimyksenä on luoda kenelle tahansa helsinkiläiselle lapselle tai nuorelle luonteva vaikuttamisen polku, jonka alkupiste on häntä itseään lähellä olevassa ympäristössä (kuten koulu tai nuorisotalo). Iän ja valmiuksien karttuessa vaikuttamisen mahdollisuudet laajenevat alueelliseen ANSA-toimintaan ja edelleen koko kaupungin tasolle Avoimiin Foorumeihin ja Ylipormestarin kokouksiin. (Alueryhmätoiminnan perusteita opettajille syksy 2008) Teksti hahmottaa Hesan Nuorten Ääni-toimintaa kokonaisuutena ja järjestelmänä. Arvioinnin havaintojen perusteella toiminnan osat ovat kuitenkin itsenäisesti muotoutuneita ja niiden toimijat hahmottavat ne yleensä toisistaan erillisinä.

Alueellinen vaikuttajaryhmätoiminta, eli ANSA-toiminta, on Nuorisosiainkeskuksen ja Opetusviraston yhteistoimintaa. ANSA-ryhmissä lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus käsitellä oman lähiympäristönsä ilmiöitä ja ongelmia sekä osallistua heitä koskevien asioiden käsittelyyn oman koulun ja nuorisotalon seinien ulkopuolella. Ryhmissä opitaan vaikuttajan taitoja toiminnan kautta; lisäksi ANSA-ryhmät toimivat lasten ja nuorten vertaisoppimisympäristöinä. (Alueryhmätoiminnan perusteita opettajille syksy 2008) Nuorisosiainkeskuksen ja Opetusviraston roolit keskinäiset roolit ovat erilaisia. Nuorisosiainkeskuksella ja sen työntekijöillä on havaintojen perusteella aktiivinen rooli ja vastuu aloitteista, kun taas Opetusviraston työntekijät ovat reagoijia, varsin usein passiivisia reagoijia. Virastojen välisessä yhteistyössä Nuorisosiainkeskus näyttää tekevän aloitteita ja Opetusvirasto

jarruttelee niitä. Opetusvirasto on resurssoinut Hesän Nuorten Ääni toimintaa yhden koordinaattorin osittain, kun Nuorisosiainkeskukselle on oma koordinaattori ANSA-toimintaan ja oma Hesän Nuorten Ääntä varten. Nuorisotyöyksiköissä nuorisotyöntekijät ovat ANSA-toiminnan organisoijia ja yhdysopettajien tehtävänä on reagoida aloitteisiin ja organisoida koulussa puitteet osallistua toimintaan.

ANSA-toiminta on kaupungin opetussuunnitelman mukaista koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista ja kirjataan osaksi koulujen opetussuunnitelmaa. Ryhmien tapaamisten sisällöt vaihtelevat kunkin alueen tarpeiden ja edellytysten mukaan. Toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat nuorisotyöyksikön nimetyt nuorisotyöntekijät yhteistyössä alueen koulujen oppilaskuntien ohjaavien opettajien kanssa. ANSA-ryhmän toiminta edellyttää koulujen ja nuorisotoimen yhteistä näkemystä toiminnasta, sen tarpeista ja tavoitteista. Koulujen vastuulla on osallistua yhteissuunnitteluun ja huolehtia ryhmän toimintaan liittyvistä käytännöistä koulun sisällä. (Alueryhmätoiminnan perusteita opettajille syksy 2008) Arviointiaineiston valossa Opetusviraston henkilökunnan ja Nuorisosiainkeskuksen työntekijöiden ymmärrys toiminnan tarkoituksesta poikkeaa toisistaan. Opetusviraston henkilökunta näyttää tarkastelevan osallisuutta tietojen ja taitojen oppimisen sekä yhteisöllisyyttä vahvistavien hankkeiden kautta, kun taas Nuorisosiainkeskuksen työntekijöiden vastauksissa korostuu nuorten tarpeista lähteminen sekä ympäristön muuttaminen.

Alueellisten ANSA-ryhmien toimintaan ovat tervetulleita alueen kaikkien peruskoulujen oppilaat. Alakoulun oppilaat osallistuvat toimintaan vähintään 2 kertaa lukuvuoden aikana ja yläkoulun oppilaat 6 kertaa lukuvuoden aikana. Tapaamisten määrästä ja ajankohdista sovitaan erikseen opettajien ja nuorisotyöntekijöiden aluetapaamisissa. Alakoulut voivat lähettää ryhmään 2-4 oppilaskunnan hallituksen jäsentä, kuten puheenjohtajiston ja sihteeristön, saamaan koulutusta ja kokemusta esimerkiksi kokous- ja esiintymistaidoista. Yläkoulujen edustajiksi toivotaan hallituksen puheenjohtajiston lisäksi myös koulun muita vaikuttamistoiminnasta kiinnostuneita oppilaita, yhteensä 4-8 oppilasta/yläkoulu. Tarkoitus on, että oppilaat pysyvät samoina koko lukuvuoden ajan. (Alueryhmätoiminnan perusteita opettajille syksy 2008) Käytännössä toive oppilaiden laajasta osallistumisesta ei ole toteutunut. Sen sijaan ANSA-toiminta näyttäytyy edustuksellisenä toimintana, johon valikoidutaan opettajien ehdotuksesta. On myös todettava, että monet koulut eivät käytännössä osallistu ANSA-toimintaan.

1.2. ANSA-toiminnan synty

Taustalla Hesän Nuorten Ääni

Hesän Nuorten Ääni on Helsingin kaupungin järjestämää toimintaa nuorten osallisuuden edistämiseksi. Sen sijaan, että Helsinkiin olisi perustettu vuonna 1998 muutaman kymmenen aktiivisen nuoren nuorisovaltuusto, päätettiin nuorisoi- ja opetustoimen yhteistyönä rakentaa kaupunkiin useampia nuoria päätöksentekoon osallistumaan kannustava järjestelmä. Norjalaisen Porsgrunnin kunnan kokemuksiin perustuva toimintamalli kannustaa lapsia ja nuoria osallistumaan ruohonjuuritasolla (Päättäjähastattelut).

Hesan Nuorten Ääni – kampanja alkoi vuonna 2000 Opetusviraston ja Nuorisosiainkeskuksen yhteisenä lasten ja nuorten osallisuushankkeena. Kampanjan visiossa Helsinki nähtiin kaupunkina, jossa lapsia ja nuoria kuullaan, ja jossa he voivat vaikuttaa heille tärkeisiin asioihin omassa asuin- ja elinympäristössään. Tavoitteeksi asetettiin, että kaikissa kouluissa ja nuorisotaloissa on demokraattinen ja aktiivista kansalaisuutta tukeva toimintakulttuuri.

Kampanjan päätyttyä vuonna 2007 Helsinkiin oli syntynyt lasten ja nuorten osallisuutta edistävä rakenne, jonka ytimenä ovat 142 koulussa ja oppilaitoksessa toimivat oppilaskunnat, nuorisotalojen talodemokratia, vuosittaiset Ylipormestarin kokoukset ja Avoimet Foorumit sekä alueelliset vaikuttajaryhmät.

Vuoden 2007 jälkeen Hesan Nuorten Ääni – toiminta on ollut osa Nuorisosiainkeskuksen ja Opetusviraston perustoimintaa. Virastot ovat varanneet vuosittain henkilöstöresursseja toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Ulkopuolisen rahoituksen avulla (OPM) on kehitetty mm. alueellista vaikuttajaryhmätoimintaa.

Hesan Nuorten Ääni – toiminnan johtoryhmän muodostavat virastojen johdon edustajat sekä asiantuntijat. Sen keskeisenä tehtävänä on tehdä lasten ja nuorten äänen vahvistamiseksi linjauksia mm. osallisuusrakenteiden kehittämiseksi, henkilöstön työn suuntaamiseksi ja koulutukseen sekä talouteen liittyen. Koko hanketta koskevan tiedottamisen linjoista vastaa johtoryhmä.

Molempien virastojen työntekijöistä koostuva tiimi koordinoi Hesan Nuorten Ääni – toimintaa. Tiimi valmistelee asioita johtoryhmälle sekä organisoi ja toteuttaa ylipormestarin kokoukset ja Avoimet Foorumit. Tiimi järjestää toimintaan liittyvää koulutusta ja tukee muutoin kentän toimijoita, sekä vastaa säännöllisestä tiedottamisesta nuorisotaloille ja oppilaitoksiin. Nuorisosiainkeskuksen ANSA-toiminnasta vastaava koordinaattori on osa tiimiä. Opetusvirastossa ANSA-toiminta kuuluu pienenä siivuna oppilaskuntatoiminnan ja ympäristötoiminnan koordinaattorille.

Lasten ja nuorten osallisuutta edistävää toimintaa ja rakenteita

Koulujen ja oppilaitosten oppilaat tai opiskelijat muodostavat koulun oppilaskunnan. Oppilaat ovat valinneet lukuvuosittain keskuudestaan oppilaskunnan hallituksen, joka on ollut kiinteä osa koulun toimintakulttuuria ja käsitellyt laajasti koulun asioita. Oppilaskunnan toimintaa on ohjannut oppilaskunnan ohjaava opettaja ja sen toimintaa ovat tukeneet rehtori ja johtokunta. Koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria luovat luokkayhteisöt, koko koulun henkilökunta ja oppilaskunta, jossa keskeistä on oppilaskunnan hallituksen toiminta.

Kouluissa ja oppilaitoksissa käydään vuosittain läpi yhteisöllinen päätöksentekoprosessi (tulevaisuusverstaas tai porinaryhmäkeskustelu), joiden pohjalta valitut koulujen hankkeet käsitellään ylipormestarin kokouksissa. Ylipormestarin kokoukset järjestetään maaliskuussa kaupungin valtuustosalissa ja puhetta johtaa kaupunginjohtaja. Kokousten tarkoituksena on vahvistaa lasten ja nuorten kokemuksia yhteisöllisten asioiden ja tarpeiden käsittelemisestä sekä muutoksen aikaansaamisesta omassa lähiympäristössä.

Ylipormestarin kokouksissa jaetaan yhteensä 600 000 euroa suoraan koulujen oppilaskuntien käyttöön joko kouluympäristön parantamishankkeisiin tai koulun yhteisöllisyyttä edistävään toimintaan.

Nuorten kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi tuetaan koulutyöskentelyn lisäksi nuorten vapaa-ajalla. Alueellisessa nuorisotyössä nuorten osallisuuden mahdollistaminen on yksi toiminnan pää tavoitteista. Nuorisotaloilla nuorten demokraattinen päätöksenteko ja vaikuttaminen tapahtuvat eri tavoin kuin koulussa, jossa yhtenäisen rakenteen luominen toiminnalle on mahdollista. Nuorten vapaa-ajan toiminnassa nuorten kiinnittyminen toimintaan on lyhytaikaisempaa ja perustuu nuorten omaan haluun ja motivaatioon osallistua toimintaan. Tavoitteena on ollut, että jokaisella nuorisotalolla on säännöllisesti toimiva nuorten päätöksenteko ja vaikuttamisrakenne tai –menettely. Nuorisotaloja on kannustettu ja ohjattu osallisuustoimintaan niin avoimessa toiminnassa kuin pienryhmätoiminnassakin.

Nuorten Avoimet Foorumit ovat teemallisia yhteiskunnallisen keskustelun areenoita, joissa nuoret, poliittiset päättäjät, kaupungin johtavat virkamiehet ja kansalaisyhteiskunnan vaikuttajat vuosittain kohtaavat ja ovat vuoropuhelussa keskenään. Tavoitteena on tehdä politiikkaa yleensä tutuksi nuorille ja tutustuttaa heitä yhteiskunnallisten asioiden hoitoon. Avoimet Foorumit on tarkoitettu yläasteiden, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten oppilaille. Päättäjäpaneelissa on mukana kaupunginvaltuutettuja, kaupunginjohtajia ja muita johtavia virkamiehiä.

Lähiryhmätoiminnasta alueelliseksi vaikuttajaryhmiksi

Helsingissä on toiminut kaikkien nuorisotyöyksikköjen alueilla oppilaskuntien hallitusten avainhenkilöiden muodostamia alueellisia lähiryhmiä. Lähiryhmätoiminta on ollut keskeinen oppilaskuntatyöskentelyn tukimuoto, ja ryhmät ovat toimineet vertaisoppimis- ja koulutusympäristöinä koulujen oppilaskuntien hallitusten puheenjohtajistolle. Toisaalta toiminta on mahdollistanut nuorten vaikuttamisen heidän lähiympäristössään koulun ja nuorisotalon ulkopuolella. Lähiryhmätoiminnan koordinoituvastuu oli Opetusvirastolla.

Vuoden 2007 syksyllä lähiryhmätoiminta muutettiin alueelliseksi vaikuttajaryhmätoiminnaksi, joka on suunnattu peruskouluikäisille lapsille ja nuorille. Ryhmät tunnetaan tänä päivänä myös ANSA - ryhminä (Aktiiviset Nuoret Stadin Asialla). Alueellisissa vaikuttajaryhmissä lapsilla ja nuorilla on ollut mahdollisuus käsitellä oman lähiympäristönsä ilmiöitä ja ongelmia sekä osallistua heitä koskevien asioiden käsittelyyn. Ryhmissä on opittu vaikuttajan taitoja toiminnan kautta ja verkostoiduttu oman alueen toimijoiden kanssa. Vaikuttaja-ryhmät ovat toimineet myös lasten ja nuorten vertaisoppimisympäristöinä, jossa osallistujilla on ollut mahdollisuus vaihtaa kokemuksia ja näkemyksiä.

Vaikuttajaryhmien toiminnasta alueella vastaavat tehtävään nimetyt nuorisotyöntekijät yhteistyössä alueen koulujen oppilaskuntien ohjaavien opettajien kanssa. Alueesta riippuen ryhmien ikäjakauma vaihtelee noin 10-vuotiaista 16-vuotiaisiin, ja ryhmäkoot varioivat 8-30 oppilaan välillä. Vaikuttajaryhmät ovat koostuneet alueen koulujen oppilaskuntien hallitusten jäsenistä ja toiminnasta kiinnostuneita ”rivioppilaista”, nuorisotalojen aktiivikävijöistä tai vastuunuoista sekä muista nuorista. Ala-asteen oppilaat osallistuivat toimintaan vähintään 2 kertaa

lukuvuoden aikana ja yläasteen oppilaat n. 6 kertaa lukuvuoden aikana. Tapaamisten määrästä ja ajankohdista on sovittu opettajien ja nuoriso-ohjaajien aluetapaamisissa.

Alakoulut ovat voineet lähettää ryhmään 2-4 oppilaskunnan hallituksen jäsentä, kuten puheenjohtajiston ja sihteeristön, saamaan koulutusta ja kokemusta esimerkiksi kokous- ja esiintymistaidoissa. Yläkoulujen edustajiksi on voinut hallituksen puheenjohtajiston lisäksi tulla myös koulun muita vaikuttamistoiminnasta kiinnostuneita oppilaita, yhteensä 4-8 oppilasta/yläkoulu. Ryhmien tapaamisten sisällöt ovat vaihdelleet kunkin alueen erityispiirteiden, tarpeiden ja edellytysten mukaan. Lukuvuonna 2008-2009 ANSA-ryhmät mm. tekivät aloitteita hiekkapölyn poistamiseksi, viihtyvyyden lisäämiseksi, järjestivät mielenterveystapahtuman, kampanjoineet koulukiusaamisen vähentämiseen ja erilaisuuden hyväksymiseksi jne. (ANSA-ryhmien raportit 2009).

Opettajille ja nuorisotyöntekijöille on järjestetty osin yhteisiä (prosessi)koulutuksia, joissa on hyödynnetty yhteistoiminnallisia menetelmiä. Koulutuksen avulla on pyritty vahvistamaan nuoriso- ja opetustoimen työntekijöiden kykyä ohjata nuorten osallisuus- ja vaikuttajatoimintaa. Koulutukset ovat osaltaan lisänneet yhteistyön ja vertaistuen mahdollisuuksia. Koulutuksissa on jaettu ja kehitetty toimintakäytäntöjä. Lisäksi opettajia ja nuorisotyöntekijöitä on tuettu konsultoinneilla.

ANSA-toiminnan nykytila ja tavoitteet

Tällä hetkellä toiminta on vaiheessa, jossa ryhmät kokoontuvat ja toimivat suhteellisen itsenäisesti kullakin alueella. Vaikuttamistoimintaa tapahtuu osassa ryhmiä. Alueelliselle vaikuttajaryhmätoiminnalle on asetettu haasteita kehittyä edelleen yhtenä nuorten kunnallisena vaikuttamiskanavana. Tavoitteena on mahdollistaa nuorten vaikuttaminen paikallistasolla heitä kiinnostavissa asioissa, jotka voivat koskettaa nuorten lähialueita, kaupunkia tai globaaleja ongelmia. Tärkeää on, että nuoret löytävät oman tapansa toimia paikallisesti asian muuttamiseksi.

ANSA-toiminnan tavoitetila vuonna 2011 on kirjattu seuraavasti: ”*Vuonna 2011 alueellisten vaikuttajaryhmien toiminta on tunnustettua ja tunnettua Helsingissä. Alueryhmätoiminta on tehnyt vaikuttamisen luontevaksi osaksi nuorten arkea. Toiminta on nuorten näkökulmasta vetovoimaista ja kiinnostavaa, ja nuoret hakeutuvat toimintaan mukaan vapaaehtoisesti. Alueen vaikuttajaryhmällä on toimivat suhteet päättäjiin, esimerkiksi alueen nuorisotyöyksikön toiminnanjohtajaan, koulujen rehtoreihin ja virkamiestyöryhmiin. Alueryhmän nuoret tapaavat virkamiehiä ja päätöksentekijöitä ja tuovat esiin mielipiteitään alueen kehittämiseksi. Ryhmällä voi olla myös alueella asuva kummivaltuutettu. Tarvittaessa alueryhmä toimii alueen nuorten kuulemisen välineenä. Nuorten alueellinen vaikuttajaryhmätoiminta on huomioitu Nuorisoasiainkeskuksen ja/tai Opetusviraston talousarviossa viimeistään vuonna 2011 varaamalla sille erikseen toimintarahaa ja työntekijäresursseja.*” (ANSA-toimintaa koskeva palvelukuvaus 2009)

2. ANSA-toiminnan arviointi

Arvioinnin tehtävänä on:

- 1) Arvioida toiminnan tarkoituksenmukaisuutta tällä hetkellä
- 2) Tuottaa tietoa Opetusministeriön myöntämän avustuksen raportointia varten
- 3) Tuottaa tietoa siitä, miten ANSA-toiminta vastaa nuorten vaikuttamistoimintaan kohdistettuihin odotuksiin nuorten, virkamiesten ja poliitikkojen näkökulmasta?

Arvioinnissa etsittiin vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Miten sujuvaa, tarkoituksenmukaista ja rakenteellisesti toimivaa ANSA-toiminta on suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin?
- 2) Miten ohjaajien rooli toiminnan toteuttajina ja kehittäjinä toteutuu ja miten rooli on yhdistettävissä alueellisen nuorisotyön muihin rooleihin?
- 3) Millaisia kokemuksia ja odotuksia nuorilla on ANSA-toimintaa kohtaan?
- 4) Ovatko käytetyt resurssit ja panokset järkevässä suhteessa tuloksiin/tavoitteisiin?

Arvioinnissa on pyritty etsimään nykyisen toiminnan koettuja vahvuuksia ja heikkouksia sekä tunnistamaan kehittämistarpeita paikallisesti, alueellisesti ja koko Helsingin tasolla.

Arviointi koskee 11 nuorisotyöyksikössä toteutettavaa peruskouluikäisten nuorten alueellista vaikuttajaryhmää, ANSA-toimintaa (Aktiiviset Nuoret Stadin Asialla). Kustakin ryhmästä on vastuussa 2-5 nuorisotyöntekijää (yhteensä 25-35) ja ryhmäläisten lukumäärä vaihtelee 5-20 (n.100) nuoren välillä.

Lisäksi arviointiin sisältyy nuorisotyöyksiköiden toiminnanjohtajien ja Nuorisosiainkeskuksen/Opetusviraston johdon sekä opettajien näkemyksiä toiminnasta.

Alkuhavainnointit ja haastattelut:

Kaakkoinen Nuorisotyöyksikkö, ANSA-ryhmän kokous Kettutien nuorisotalolla 22.4.2009 klo 9-11 (paikalla 14 nuorta, 8 poikaa ja 6 tyttöä sekä ohjaaja ja kaksi harjoittelijaa, haastateltu kahta nuorta ja ohjaajaa)

Pohjoinen nuorisotyöyksikkö, ANSA-ryhmän kokous 29.4.2009 Maunulan nuorisotalolla (paikalla 5 nuorta ja kaksi ohjaajaa sekä työllistetty, kokoontumisen jälkeen haastateltu kahta nuorta ja kahta ohjaajaa).

ANSA-ryhmien yhteinen tapaaminen 6.5.2009, joka pidettiin Pikku Huopalahden Nuorisotalolla. Paikalla oli n. 50 nuorta, opettajia, ohjaajia ja Nuorisoasiainkeskuksen johtoa. Kokoontumisen jälkeen haastateltiin viittä nuorta sekä havainnoitu opettajien keskustelua.

Lomakekyselyt

Informantit	Vastaajia/ haastateltuja	Vastausprosentti
ANSA-ryhmiin kuuluvat nuoret (13-16 v.), näyte: kysely + 5.6. tapaamisen osallistujat	56	Näyte
Ohjaajat	23	75%
Toiminnanjohtajat	10	91%
Yhdysopettajat	81	81%
Nuorisoasiainkeskuksen/Opetusviraston johtoa	8	
Lautakuntien edustajia	6	

Päätätjä- ja suunnittelijahaastattelut:

Opetusvirasto, Perusopetuslinja: Linjan johtaja Outi Salo, Opetuspäällikkö Marjo Kyllönen, opetuskonsultti Leena Hiillos, koordinaattori Piia Sirkiä ja koordinaattori Annukka Lappalainen.

Nuorisoasiainkeskus, nuorisotoimen johtaja Lasse Siurala, osastopäällikkö Kari Naalisvaara, suunnittelija Päivi Anunti ja Hesän Nuorten Ääni koordinaattori Kirsi Autio.

Nuorisolautakunta puheenjohtaja Emma Kari (Vihreät) ja jäsenet Petra Toivonen (SDP) sekä Tuomas Tiihonen (KOK).

Lisäksi arvioinnissa käytettiin seuraavia kirjallisia lähteitä:

raportit lukuvuoden 2008-2009 ANSA-toiminnasta (toukokuun loppu)

- 6.5. vaikuttajaryhmäpäivän palautekyselyn yhteenveto
- Vuonna 2008 toteutetun ohjaajakoulutuksen palautteet
- Hesän Nuorten Ääni –visio ja strategia 2008-2011
- Nuorisopolitiikan tavoitteet ja toimintatavat Helsingissä
- Toiminnan toteutumista koskevat tilastot 2007-2008
- 10 Nuorisotyöyksikön toimintakertomukset lukuvuodelta 2008-2009

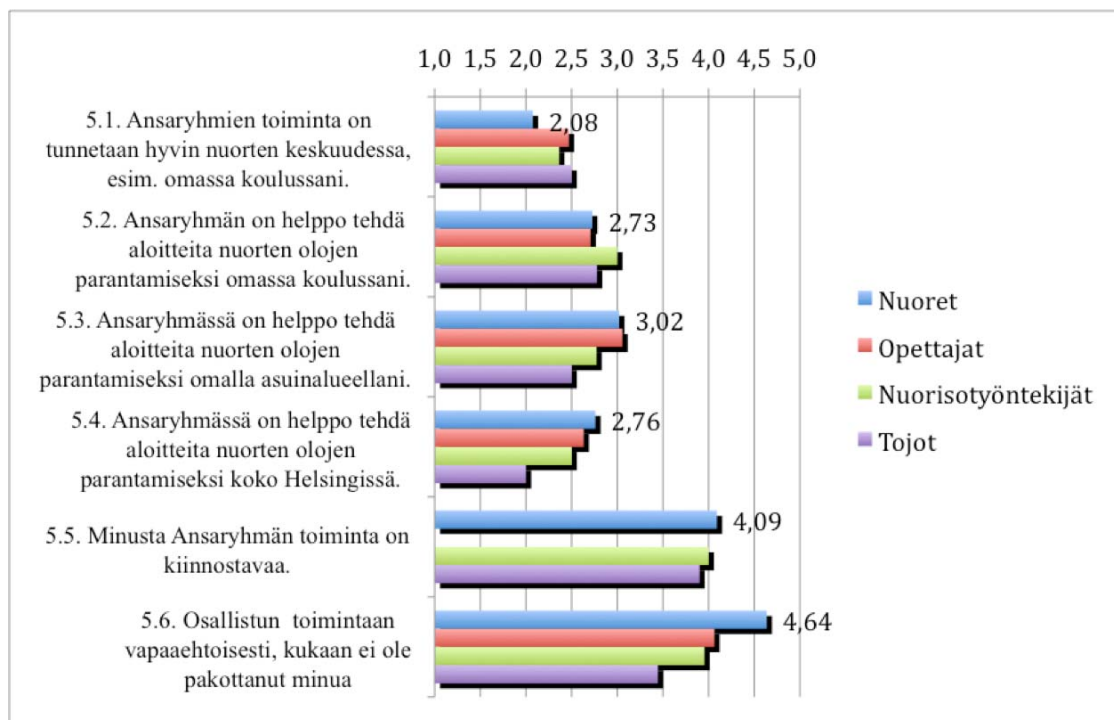
3. ANSA-toiminnan onnistuminen ja kitkakohdat

3.1. ANSA-toiminnan sujuvuus ?

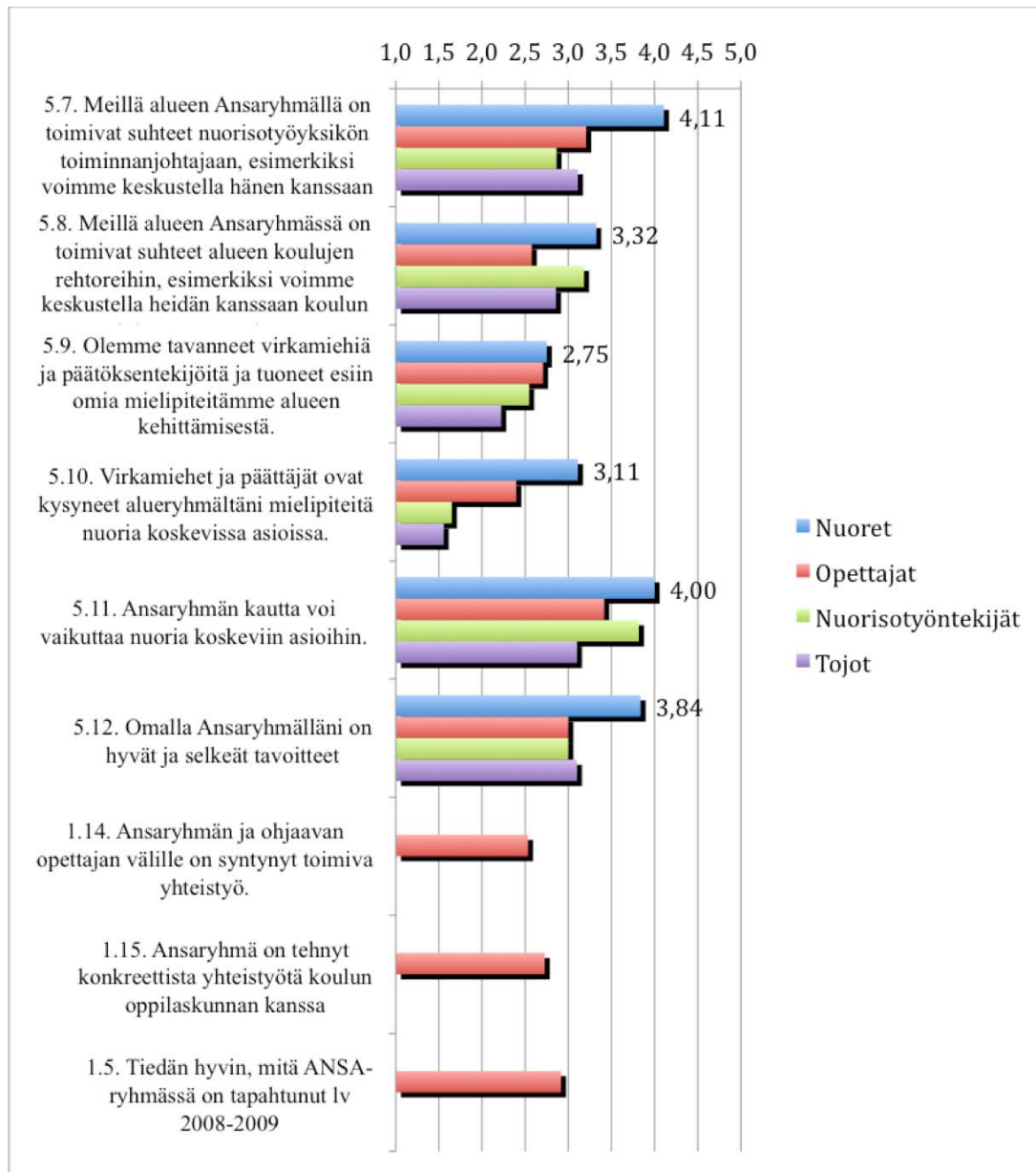
ANSA-toiminta on koko Helsingin tasolla vasta käynnistynyt ja toimintakulttuuria edelleen luodaan. Historian valossa alueellisia vaikuttajaryhmiä on kokeiltu jo vuodesta 2000. Kriittisten mielipiteiden mukaan tuloksia olisi pitänyt syntyä paljon nykyistä enemmän ja toiminnasta tulisi tarkoituksettomana luopua. Koko arviointiaineiston näkökulmasta ANSA-toiminta on nuorta ja toimintakulttuurin syntyminen on vasta alussa. Erityisesti Opetusviraston näkökulmasta tavat ja odotukset ovat muotoutumassa. Tosiasiallisesti toiminta on monin paikoin käynnistynyt vasta keväällä tai syksyllä 08.

Arviot tavoitteiden toteutumisesta ovat varsin matalia. Tavoitteista näyttävät toteutuvan toiminnan vapaaehtoisuus, kiinnostavuus ja mahdollisuus vaikuttaa nuorten asioihin. Muuten tavoitteet jäävät toteutumatta tai toteutuvat matalalla tasolla.

Kysymys 5. Alueellisten vaikuttajaryhmien tavoitteiden toteutuminen ?
Neljän eri vastaajaryhmän vastausten keskiarvot.

Kaavioon merkityt luvut viittaavat nuorten vastausten keskiarvoon kyseisen väittämän kohdalla. Tojot = nuorisotyöyksiköiden toiminnanjohtajat.

ANSA-ryhmät vertaisten yhteisönä

Nuorten näkökulmasta ANSA-toiminnassa on hyvää ryhmä, ryhmähenki ja sen tuoma valtautuminen. Nuorten puheessa todentuu itseohjautuvuuteen liittyvä ajatus: ollakseen itseohjautuva tarvitsee ympärilleen yhteisön. ” *Haluaisin tavata enemmän nuoria ympäri Stadia, saisi vahvemman pohjan päätöksille, kun näkisi, mitä muut tekevät.*” (Oppilas) n

Myös opettajat tunnistavat ANSA-ryhmien merkityksen ryhmänä. Lisäksi opettajat korostivat konkreettisten asioiden aikaansaamista ja jalkautumista kouluille: ” *Oppilaat ovat tehneet nuorten tupakointikyselyn ja ottaneet selvää kuinka helposti alueella saa alaikäisenä ostaa tupakkaa. Yhteistyötä alueen kauppojen kanssa. Hieno!*” (Opettaja) Myös onnistunut yhteistyö saa opettajilta tunnustusta.

Nuorisotyöntekijöiden vastauksissa (13) korostui ryhmässä syntynyt yhteisöllisyys, hyvät keskustelut ja toimintaan sitoutuminen. Syntyneeseen yhteisöllisyyteen liittyy oppiminen ja kehittyminen: ” Nuoret ovat oppineet vuoden aikana valtavasti. Nuoret ovat olleet innostuneita ja tavanneet myös kouluajan ulkopuolella, joka on mahdollistanut tapahtuman suunnittelun ja toteutuksen. Perusr ryhmä osallistui tapahtumatuottajakoulutukseen, jonka kautta he ovat saaneet varmuutta mihin tahansa tulevaisuuden projektin järjestämiseen.” Hyvin toiminut ryhmä on poikunut myös konkreettisia tuloksia, kuten aloitteita hiekkapölyn poistamiseksi, viihtyvyyden lisäämiseksi, mielenterveystapahtuman järjestämiseksi, koulukiusaamisen vähentämiseen ja erilaisuuden hyväksymiseen liittyviä toimia jne.

Kytkeytyminen kouluun

Opettajien näkökulmasta ANSA-toiminnan kytkeytyminen jakaantui kahtia. Osa opettajista (20) koki yhteyden olemattomaksi. Näiden vastaajien näkökulmasta ANSA-toiminta on ylimääräinen tehtävä muutenkin paineisessa koulutyössä. Opettajat kokevat olevansa patistelun kohteena, toiminta aiheuttaa stressiä. ANSA-ryhmä on koulussa näkymätön ja toimintaan osallistuu vain yksittäisiä oppilaita. ” On kytkeytynyt heikosti. Omilla ANSAlaisillani ei ole ollut mitään tuotavaa kouluun.” (Opettaja)

Myönteisesti suhtautuvat opettajat korostivat yhteistyön luontevuutta, tiedotuksen toimivuutta, omien ANSA-oppilaiden aktiivisuutta, konkreettisia tapahtumia sekä koulun kasvatustavoitteiden toteutumista: ”Vaikuttamista ja kansalaiseksi kasvamista ei opi kuin tekemällä oikeasti asioita. Oppilaat ovat osana laajempaa yhteisöä jossa asuvat. Toiminta palvelee koulun kasvatustavoitteita näiltä osin.” (Opettaja)

Keskeiset käytännön ongelmat liittyvät tiedon kulkuun ja matkoihin erityisesti alakoululaisten osalta. Tiedon kulussa on kyse myös koulun käytänteiden, kuten koeviikkojen, tet-jaksojen tai lomien hahmottamisesta. Opettajat ja oppilaat eivät huomaa näistä itsestäänselvyyksistä tiedottaa ja nuorisotyöntekijät eivät välttämättä ymmärrä kysyä.

Haastatteluita tehneet konsultit totesivat ANSA-toiminnassa ilmenevän paljon vastuun pakoilua. Vikapäät ongelmiin ovat muualla, usein vähäisiltä vaikuttavien ongelmien ratkomiseen ei jostain syystä ryhdytä.

Päätäjien haastatteluissa todettiin joiltakin osin Opetusviraston ja nuorisotoimen yhteistyön kitkaisuus ja haasteellisuus. Opetusviraston edustajat totesivat virkaehtosopimuskäytäntöjen ja opettajien tavan määrittää työaika oppitunteina rajoittavan ja kahlitsevan yhteistyötä. Eräs haastatelluista arvioi aiemmin yhteistyöhön liittyneiden vaikeuksien edelleen näkyvän Opetusviraston ja Nuorisoasiainkeskuksen suhteissa. Haastatteluissa Nuorisoasiainkeskus näyttäytyi toiminnan vakioimista kaihtavana innovaattorina ja Opetusvirasto oman perustehtävänsä muuttumattomuutta varjelevana jarruttelijana. Kumpikaan mielikuva ei liene totta. Aineistossa on ongelmallisten yhteistyösuhteiden lisäksi lukuisia kuvauksia onnistuneista käytännöistä.

Haasteena tiedon kulku, tunnettuus ja jaetut merkitykset

ANSA-toiminnan kehittämistarpeet liittyvät tiedonkulkuun, tunnettuuteen ja niiden kautta jaettujen merkitysten syntymiseen. Aineistoa tarkastellessa syntyy mielikuva vastuun ja aloitteellisuuden pakoilusta. Silloin, kun kritiikkiä esitetään, se kohdistuu muihin, ei itseensä.

Keskeisiä ANSA-ryhmien toimintaa estäviä tekijöitä ovat tiedonkulku, yhteistyön takkuaminen ja merkitysten puuttuminen. Lopulta kysymys lienee ANSA-toiminnalle annetuista merkityksistä tai merkitysten puuttumisesta. ANSA-toimintaan liittyvää tiedotusta tulisi lisätä, jotta opettajat, muut oppilaat ja ulkopuoliset arvostaisivat toimintaa enemmän. Tiedon puute näkyy myös vuoropuhelun puutteena suhteessa muihin nuoriin: *” Me emme kuule tarpeeksi nuorten ongelmista, mikäli niitä on. Välillä on kamala tekemisen puute.”* Myös opettajat korostivat tiedotusta ja tiedon kulun parantamista: *” Tänä vuonna kokouskutsut ovat tulleet liian myöhään. Koulun kiireisessä arjessa ei kaikkia asioita tuppaa muistamaan, joten olisi tärkeää, että kotiin laitettavat kutsut tulisivat ajoissa, jotta ne ehditään jakaa ja vielä palauttaakin opelle. Tänä vuonna muutama tapaaminen jäi väliin sen vuoksi ettei lupalappuja ehditty saada ajoissa oppilaille.”* Tiedonkulkuun liittyy myös toive koulujen välisestä vuoropuhelusta ja sitä kautta mahdollisesta yhteistyöstä. Nuorisotyöntekijät kokivat tiedon kulun vaikeudet opettajien piittaamattomuutena: *”Kahdelle viimeiselle kerralle ei kaikilta kouluilta tullut porukkaa päällekkäisten menojen vuoksi (kaikki ANSA-tapaamiset oli sovittu jo syksyllä oppilaskuntien ohjaavien opettajien kanssa ja laitettu useampaan otteeseen kouluille), ja oppilailta kuuli etteivät opettajat olleet ilmoittaneet tapaamisista.”* (Nuorisotyöntekijä)

ANSA-ryhmien toiminta on kaikkien vastaajaryhmien mielestä huonosti tunnettua. Oppilaat eivät tunne ANSA-toimintaa. Tiedonkulku nuorisotyöntekijöiden ja koulujen välillä toimii huonosti. Vastauksia voi tulkita myös niin, että erityisesti ANSA-ryhmän mahdollisuudet, konkreettiset tavoitteet ja mahdolliset merkitykset ovat epäselviä. Aineiston perusteella koulun ja nuorisotoimen välillä on paljon kitkaa, joka kiteytyy vuoropuhelun puuttumiseen.

- *”Tiedotusta vaikuttamismahdollisuuksista tulee parantaa, se pieni joukko joka tietää pystyvänsä vaikuttamaan ei edusta koko Helsingin nuorisoa.”* (Nuori)
- *”Ainakin alakoulun ANSA-ryhmien toiminta jää irralliseksi ja vaatii opettajalta organisointia (lasten vienti alueen toiseen kouluun). Nuoriso-ohjaaja/ ANSA-ryhmän vetäjä saisi tulla konkreettisesti oman koulun oppilaskunnan hallituksen kokoukseen.”* (Opettaja)
- *”ANSA-tapaamiset ovat omalla alueellamme ... jääneet kovin irrallisiksi oman koulun toiminnasta. Meidät on kyllä ... keskustelemaan lukukauden ANSA-kuulumisista ja oppilaat olivatkin suunnitelleet, vierailukäynnin Hesyyän sekä jalkapalloturnauksen, viimeisin jäi toteutumatta jostain syystä. Olisin mm. näistä tulevista tapahtumista toivonut vaikka yhteistä palaveria, joissa koulun aikuisetkin olisivat voineet suunnitella, kuinka tukea tätä lasten toimintaa. Oppilaskunnankokouksissakin, oppilaiden oli hyvin vaikeaa toisinaan kertoa ANSAn kuulumisia, koska muistiota kokouksesta ei ollut. Ymmärrän kyllä, että toimintakulttuuria ja -malleja toiminnasta vielä haetaan.”* (Opettaja)

- ”ANSA-ryhmän toiminnassa ei ole huomioitu koulujen toiveita, vaan ne tuntuvat palvelevan nuorisotoimen omia tavoitteita. Yhteistyötä ei ole koulujen sivuuttaminen.” (Opettaja)
- ”Koululla ei oikein kukaan tiedä mitä ANSA-ryhmissä tehdään.” (Opettaja)
- ”... kokouksista on ilmoitettu liian myöhään.” (Opettaja)
- ”ANSA-toiminnan tunnettavuutta/ näkyvyyttä tulisi kehittää/lisätä/ideoida keinoja. Opettajien tietoisuutta ANSA-toiminnasta ja sen olemassaolosta lisättävä, millä keinoin?” (Nuorisotyöntekijä)

ANSA-toiminnan voimavarat

ANSA-toiminnan resurssit koostuvat monesta lähteestä. Arviointiaineiston perusteella onnistuneen toiminnan keskeisenä edellytyksenä ovat sitoutuneet nuoret, innostavat ohjaajat, myötämieliset opettajat, riittävät ajalliset resurssit (kyky laajentaa toimintaa kouluajan ylitse vapaa-aikaan) sekä mahdollisuus luoda tuloksellinen vuoropuhelu virkamiesten ja poliittisten päättäjien kanssa.

Joissakin tapauksissa esteenä näyttäytyy nuorten sitoutumisen puute. ”Nuoret eivät ole olleet valmiita sitoutumaan toimintaan vapaa-ajallaan, joten asiat ja tekemiset täytyy supistaa sellaisiksi, että kaiken ehtii käsitellä vajaassa kahdessakymmenessä tunnissa vuoden mittaan.” (Nuorisotyöntekijä)

Nuorten näkökulmasta ANSA-toiminnan tulisi olla intensiivisempää: enemmän tai pidempiä tapaamisia. Vastaavia arvioita esittivät myös nuorisotyöntekijät. Toimintaan motivoitumattomat, jotka tulevat tapaamisiin vain päästäkseen tunneilta pois, pitäisi saada pois toiminnasta. Opettajat näkivät toiminnan kasaantuvan muutenkin aktiivisille oppilaille: ”Kokoukset tuntuvat olevan liian usein ja päällekkäin koeviikkojen kanssa. Koska samat nuoret ovat aktiivisia sekä ANSA-ryhmässä että oppilaskunnassa, heille tulee liikaa poissaoloja tunneilta.” (Opettaja).

Nuorisotyöntekijät kokivat omat mahdollisuutensa rajallisiksi: ”Perustyöstä irrottautuminen on todella vaikeaa, ja tätä hommaa joutuu tekemään vähän niin kuin vasemmalla kädellä.” (Nuorisotyöntekijä)

Alakoululaiset haasteena

Aineistojen perusteella alakoululaiset näyttävät haasteellisena kohderyhmänä ANSA-toimintaan. Työntekijät kyseenalaistavat tavoitteiden realistisuutta suhteessa lasten kehitystasoon. Lisäksi käytännön järjestelyt, kuten liikkumiset vaativat alakoululaisten kohdalla enemmän organisointia kuin yläkoululaisten kohdalla.

”Itse vedin junnu-ANSAlaisia ja mielestäni tästä työstä olisi hyvä luopua. Alasteelaiset ovat oikeasti liian nuoria tämän tyyppiseen toimintaan. Kyllä heiltä ideoita löytyy, mutta näkisin järkevänä keskittyä pelkästään nuoriin.” (Nuorisotyöntekijä)

”Tavoitteet eivät ole kovin selkeitä eivätkä realistisia ainakaan alakoulujen kohdalla. ANSA-ryhmämme tulee hyvin laajalta alueelta, joten yhteisiä alueellisia tavoitteita on vaikea keksiä, vaikkakin saatiin kaksi aloitetta rustattua. Koulut eivät ole kovin sitoutuneita toimintaan ja ANSA-ryhmäläisistämme vain pari on käynyt joskus nuorisotalolla.” (Nuorisotyöntekijä)

”Ansa-ryhmät toimivat kouluaikana, minkä takia tieto ryhmissä käsitellyistä asioista tulisi kantautua myös kouluun muiden kuin oppilaiden kautta. Ansa-ryhmän jälkeen

olisi erittäin tärkeää, että ohjaajat lähettäisivät tiivistelmän ryhmän työskentelystä. Mahdollisista järjestyshäiriöistä olisi myös tiedotettava. Lukuvuoden ensimmäinen tapaaminen meni totaaliseksi hulinaksi, josta ei tiedotettu opettajille. Oli todella noloa selitellä pettyneiden oppilaiden vanhemmille, miksi ohjaajat eivät olleet pitäneet alakoululaisille riittävää kuria. Ala-koululaisten ryhmissä täytyy olla tiukka järjestys, jotta osallistujat voivat kokea tilaisuuden turvalliseksi ja sellaiseksi, että siellä uskaltaa jakaa mielipiteitä.” (Opettaja)

”Ainakin alakoulun ANSA-ryhmien toiminta jää irralliseksi ja vaatii opettajalta organisointia (lasten vieni alueen toiseen kouluun). Nuoriso-ohjaaja/ ANSAryhmän vetäjä saisi tulla konkreettisesti oman koulun oppilaskunnan hallituksen kokoukseen.” (Opettaja)

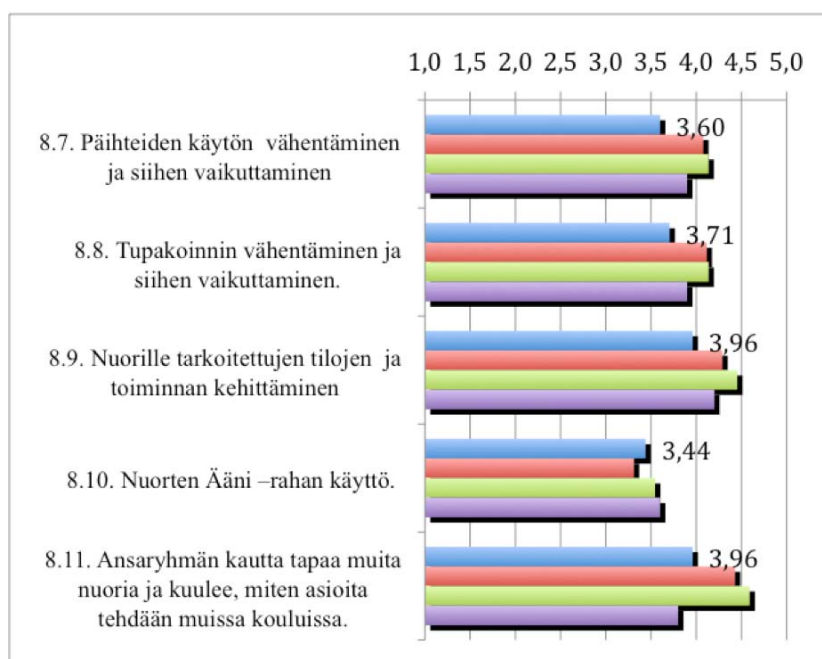
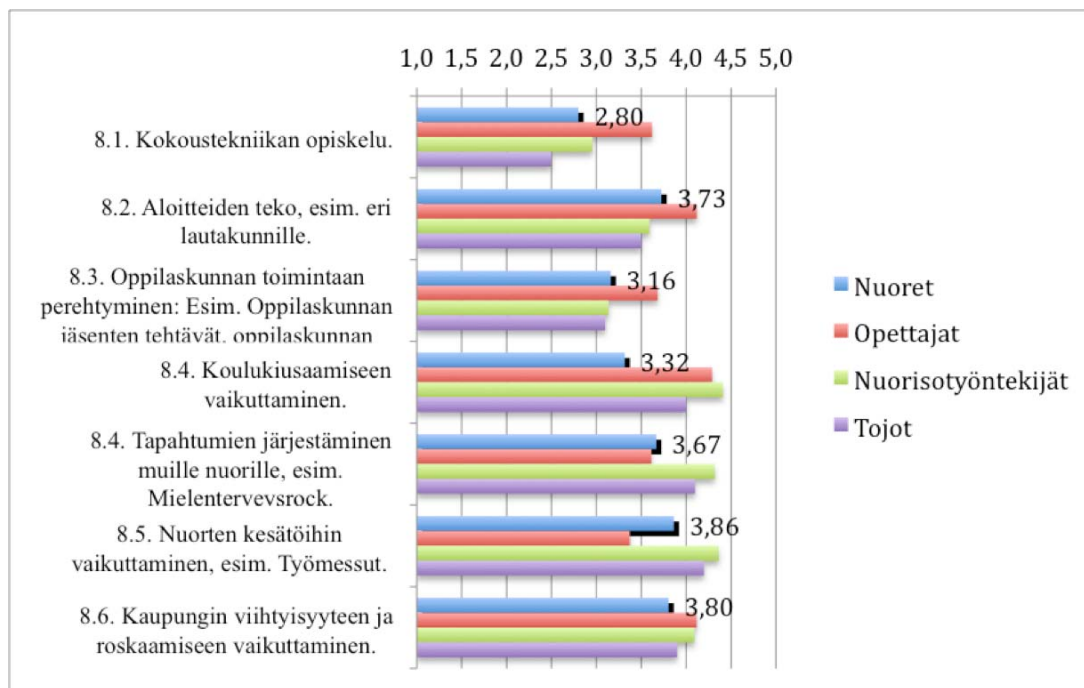
”Käsittääkseni alakoululaiset toivovat, että kokoukset tuovat ohjeistusta oppilaskunnan kokousten pitämiseen ja koulun arkeen vaikuttamiseen.” (Opettaja)

Aineistossa on alakoululaisten osalta päinvastaisiakin mielipiteitä: *”ANSA-ryhmään olemme nyt osallistuneet alakoulun osalta ensimmäistä vuotta. Asia tuntuu toimivan ihan hyvin.” (Opettaja) ”Toiminta ulottuu oman koulun ulkopuolelle. Näköalat laajenevat.” (Opettaja)*

Erityisesti opetusviraston päättäjien haastatteluissa nousi esiin ajatus, että demokratiakasvatuksen voisi organisoida kehitystason mukaisesti. Tällöin alakoululaiset toiminnassa voisi keskittyä oppilaskuntatoimintaan ja alueelliset vaikuttajaryhmät olisivat yläkoululaisten toimintaa.

Millaista ANSA-toiminnan tulisi olla?

Kysymys 8. Mitä alueellisissa vaikuttajaryhmissä tulisi tehdä?

ANSA-toiminnan sisältöjen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa huomio kiinnittyy opettajien toiveeseen valjastaa ANSA-toiminta palvelemaan edustuksellisen demokratian taitojen oppimista ja erilaisten normien täytäntöönpanoa. Nuoret korostivat omissa vastauksissaan vaikuttamista omaan toimintaympäristöönsä. Huomion arvoista on, että monet nykyisistä toimintatavoista vastaavat kaikkien käsitystä siitä, mitä tulisi tehdä.

Sanallisissa vastauksissa nuorten keskeiset odotukset ANSA-toimintaa kohtaan liittyvät mahdollisuuteen saada aikaiseksi jotain konkreettista ja isompaa. ”*Enemmän OIKEAA vaikuttamista, eikä näennäisiä vaikutusmahdollisuuksia. ANSA-ryhmän jäsenet tulisi myös valita aidon kiinnostuksen ja sitoutumisen perusteella, eikä automaattisesti niitä samoja oppilaskunnan jäseniä? (Toki niitäkin jos on kiinnostusta ;D)*” (Oppilas)

Kyselyissä nuoret luettelivat esimerkkeinä mm. seuraavia asioita:

- Viihtyvyys, Lisää organisoitua tekemistä kesällä, harrastusmahdollisuudet, nuorisotalot, esim. ohjattu vapaa-aika kesällä
- Oma elinympäristö ja mahdollisuus saada apua, esim. terveydenhuolto, rasismi, nuorten päihteiden käyttö ja tupakointi sekä yleiseen siisteyteen
- Koulun ilmapiiri ja siellä viihtyminen, esim. koulun henki.
- Kesätöiden saanti

Noin kolmannes opettajista toivoi vaikuttamista vapaa-ajan olosuhteisiin (tiloja, tapahtumia, kerhoja) sekä lähialueiden parantamista turvallisemmaksi ja mukavammaksi. ”*Nuorten harrastusmahdollisuudet alueella, nuorisotalojen verkosto, nuorille suunnatut palvelut kaupungissa, kirjastot, liikenneturvallisuus....*” (Opettaja) 15 % opettajista, joukossa ala-koulun opettajia, toivoi keskittymistä koulussa tapahtuvaan toimintaan: ”*Koulujen yhteisölliset hankkeet, joissa ovat kaikki mukana. Esim. konsertti, liikuntapäivä jne. Olisi mukava, jos eri koulujen oppilaat voisivat tutustua toisiinsa. Ehkä jokin tapahtuma voisi olla yhteinen?*” (Opettaja)

Nuorisotyöntekijät kuvasivat toivottua toimintaa kahdella tavalla. Toisaalta toiminnan mahdollista sisältöä kuvattiin nuorista itsestään lähtevänä: ”*Mielestäni ANSA-ryhmän tulee vaikuttaa juuri siihen asiaan, joka on nuoria lähellä sillä hetkellä. Silloin pysymme kiinni ajassa, nuoret sitoutuvat toimintaan ja saamme helpommin yhdessä asioita aikaan. Jos aikuinen rajoittaa ja sanelee vaikuttamiskohteita, ei toiminta lähde nuorista ja vaikutamme siihen, mihin aikuiset haluavat nuorten vaikuttavan. Meidän ryhmässä nuoret valitsivat vaikutuskohteeksi nuorten mielenterveyden. (Tapahtuma, jossa kaikki voisivat olla kavereita ja joku asiantuntija voisi kertoa mielenterveysasioista) He halusivat vaikuttaa myös luonnonsuojeluun ja järjestivät leirin, jossa he vaikuttivat kavereidensa tietouteen ja tekivät videon ympäristönsuojeluvinkeistä.*” (Nuorisotyöntekijä) Toinen tapa tarkastella kysymystä luetteli esimerkkejä, kuten oppilaskuntatoiminnan parantaminen, koulun, asuinalueen tai vapaa-ajan parantaminen. Yhteisen vaikuttamisen tavoitetta on osin vaikeaa nimetä oppilaiden tullessa kouluihin laajalta alueelta: ”*Nuoret tulevat ympäri Helsinkiä lähikouluihimme, joten alueellinen osallistuminen on vähäistä, mutta kouluolot ja siellä nuorten oleminen ja kasvaminen kiinnostaa.*” (Nuorisotyöntekijä)

ANSA-toiminnan sisällöt toimintakertomusten (2008-2009) perusteella

Vaikuttamisen pelisääntöjen oppiminen, esiintymistaidot 6 nt-yksikköä	Nuorten tarpeista nouseva, vertaisryhmää ja viihtymistä korostavat 6 nt-yksikköä
Sosiaalistamiseen tähtäävät hankkeet, esim. kiusaamiseen ja roskaamiseen vaikuttaminen 4 nt- yksikköä	Elinympäristöön vaikuttaminen, esim. aloitteet ja osallistuminen suunnitteluun 4 nt-yksikköä

Nelikenttä perustuu kyselyiden sanallisista vastauksista muodostettuun käsitykseen mahdollisista osallisuuden tavoitteista. Samalla nuorisotyöyksiköllä voi olla monia toimintoja eri tavoitteilla ja näin useita merkintöjä eri ruuduissa. Luokittelulla ei ole pyritty kuvaamaan toiminnan määrää, niinpä kukin yksikkö on merkitty vain kerran yhteen luokkaan. Luokittelu ei ole aukoton vaan useat hankkeet voivat sisältää elementtejä monista näkökulmista. Esimerkiksi diskon järjestäminen voi lisätä nuorten viihtyvyyttä ja yhteisöllisyyttä, mutta samalla vahvistaa suvaitsevaisuuteen liittyvää normia.

ANSA-ohjaajat ovat kuvanneet ANSA-toiminnan toteutumista toimintakertomuksissa. Aineistosta löytyy seuraavanlaisia esimerkkejä tapahtuneesta:

Vaikuttamisen perustietojen omaksuminen

”Ensimmäisellä tapaamiskerralla lapset rakensivat ryhmissä erilaisista askarteluvälineistä ”unelmien koulun”. Harjoituksen tarkoituksena oli alustaa seuraavan tapaamiskerran pohdintaa siihen, miten omasta koulusta voisi tehdä vielä paremman.” (Etny-junnuANSA, toimintakertomus 2008-2009)

”Kertasimme pienryhmissä oppilaskunnan hallituksen, puheenjohtajan ja ohjaavan opettajan tehtäviä ja roolia. Mielenkiintoista oli se, että opettajan toivottiin antavan oppilaille enemmän vastuuta kokouksissa ja päätöksenteossa.” (Vuosaaren nuorisotyöyksikkö, toimintakertomus alakoulu 2008-2009)

Nuorten tarpeista nouseva toiminta: ryhmäytymistä ja vertaisryhmän toimintaa vahvistavat

”Keskustelimme myös mikä olisi ryhmän pääjuttu. Yksimielisesti valittiin Gloriassa järjestettävä Softis disco. ... keskustelimme, mitä kukin koulu on valmis tekemään discon eteen. Yksi koulu hoitaa limonaadit, toinen suolaset jne. Kävimme myös keskustelua discon sisällöstä, kuten mahdollisista tanssiesityksistä, peleistä ja leikeistä. Markkinointi oli myös osa keskustelua, jonka lopputuloksena päädyimme tekemään itse mainonnan ja liput. Discon teema päätettiin myös jo toisen tapaamisen aikana.” (Etny, toimintakertomus 2008-2009)

Sosiaalistamista tukevat: normien vahvistaminen

”Alakoululaisten kanssa toteutimme välitysvälkän (koulukiusaamisen vastustamista). Sovimme päivän ja yhteisen välitunnin, jonka aikana lapset jakoivat kouluillaan tapaamisissa tekemiään ja suunnittelemaiaan rintamerkkejä.” (Hakany, toimintakertomus 2008-2009)

”Ryhmän tuotoksena oli siis ihmissuhdetaitokoulutuspaketti. Kuvasimme nuorten kanssa viisi lyhyttä videota jotka toimivat pohjustuksina sitten keskustelulle jota ryhmäläisemme meidän ohjaajien pienellä avustuksella vetivät. Videoiden koko toteutus oli nuorten käsialaa käsikirjoituksesta kuvauksen kautta leikkaukseen, meidän ohjaajien toimiessa lähinnä motivaattoreina ja teknisenä tukena.”
(Läntinen nuorisotyöyksikkö, toimintakertomus)

”Koulukiusaaminen (tapahtumatuottajakoulutus, vertaistukiryhmä, muu hanke aiheeseen liittyen) → Kerrottiin tapahtumatuottajakoulutuksesta sekä sen mahdollisesta liittämisestä koulukiusausteemaan. Pohdittiin vertaisvalistajaryhmän mahdollisuutta (Skarpin tapaan) ja sekä sen haasteita. Ryhmän perustaminen jäi muhimaan seuraavaan tapaamiseen. Vertaisvalistus ei vielä ottanut täyttä tulta alleen, nuoret kokivat vertaisroolin vaikeaksi ja ei-uskottavaksi.” (MaPuNy. Toimintakertomus)

”Työmessujen ideana oli antaa nuorille tietoa työnhakemisesta ja siihen liittyvistä asioista ja tarjota paikkoja mistä kesätöitä voi hakea. Nuoret pääsivät harjoittelemaan CV:n tekemistä sekä työhaastattelu tilannetta. Tapahtumaan osallistui Pohjois-koillisen alueelta 3 yläasteen koulua joista yhteensä paikalla kävi 240 oppilasta.” (Pokony toimintakertomus 2008 -2009)

Toimintaympäristön muuttamiseen tähtäviä hankkeita

”ANSA-ryhmämme oli mukana toteuttamassa kahvilaa Munkkiniemen nuorisotalon toiminta- ja tilastrategiaa koskevaan yleisötilaisuuteen. Kahvila toimi reilun kaupan ja luomun periaatteilla mikä oli nuorillemme tärkeää. Lisäksi paikalle tulleet ryhmäläisemme osallistuivat aktiivisesti keskusteluun ja haastoivat viraston johtoporrasta ahkerasti väittelyyn.” (Läntinen nuorisotyöyksikkö, toimintakertomus)

”Osa nuorista osallistui Arabian nuorisotalon suunnitteluryhmään.” (KeNy, toimintakertomus 2009)

”Kysyimme nuorilta mihin he haluaisivat vaikuttaa omassa elinympäristössään ja kaksi aihetta nousi erityisesti esille: hiekoituksen haitat keväällä ja oman asuinalueen viheralueiden vähäisyys. Suurinta osaa nuorista kiinnosti hiekoitusaihe, mutta koska kahta nuorta kiinnosti enemmän vaikuttaa viheralueiden lisäämiseen, annoimme heidän tehdä aloitteen siitä aiheesta. Laadimme ryhmien kanssa aloitteet aiheista ja lähetimme ne eteenpäin rakennusvirastoon. Hiekoitusryhmä sai vastauksen aloitteeseensa, mutta viheralueryhmä taas ei – useista pyynnöistä huolimatta.” (Etny, junnuANSA, toimintakertomus 2008-2009)

Toimintakertomuksissa on myös viittauksia ANSA-toiminnan haasteisiin. Tällaisia ovat:

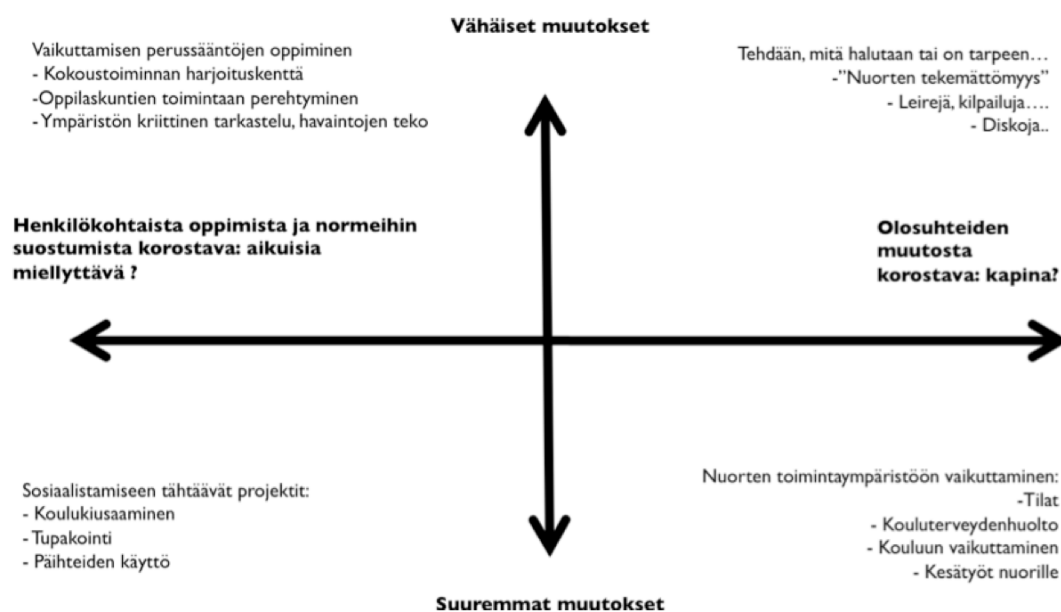
- * kuvaukset nuorten sitoutumattomuudesta,
- * ala-koululaisten ryhmien kanssa työskentelemisen hankaluus,
- * joidenkin koulujen jääminen pois toiminnasta,
- * opettajien sitouttamisen vaikeudet,
- * aloitteiden vaikeneminen hallinnon toimesta ja
- * ajan puute ja mitoittaminen sekä yksittäisissä tapaamisissa että pidemmissä hankkeissa

Samoja kitkatekijöitä on kuvattu myös kyselyaineistoissa.

3.2. ANSA-toiminnan tarkoituksenmukaisuus?

ANSA-toimintaa näyttää leimaavan odotusten erilaisuus ja ristiriitaiset käsityksen toiminnan tavoitteista. Epäselvää on kuinka kunnianhimoista toiminnan odotetaan olevan. Koulua edustavat vastaajat korostivat toiminnan kasvatuksellista ja sivistävää luonnetta. Nuorisotyötä edustavat tahot puolestaan korostivat ympäristön muuttamista. Ristikkäisiä odotuksia on kuvattu oheisessa kuviossa:

Osallisuuden hahmottuminen vastauksissa

Sanallisissa vastauksissa ilmaistiin toiveita tavoitteellisemmasta, totisemmasta ja konkreettisemmasta toiminnasta: *"Heti syksyllä pitäisi kehittää pitkäjänteinen suunnitelma, siitä mitä tulevana vuonna järjestetään."* (Oppilas) Opettajien vastauksissa on tunnistettavissa pyrkimys pedagogisiin projekteihin, joihin ehkä voisi kytkeä koko kouluyhteisön: *"Ottamalla lukuvuodelle teeman, jota yhteistyössä koulun kanssa kehitettäisiin. Siis projekti, joka vuoden aikana muotoutuu paloista kokonaisuudeksi. Esim. teema: liikenneturvallisuus. Ensimmäisellä kerralla vaarojen arviointi ja kartoitus, sitten miten voidaan parantaa, miten parannusehdotukset muuttavat teoiksi, jne."*

Kaikissa vastaajaryhmissä nousee esiin tarve tarkentaa ANSA-toiminnan tavoitteita.

3.3. ANSA-toiminnan rakenteet

Rakenteellisesti ANSA-toimintaan liittyy viisi haastetta:

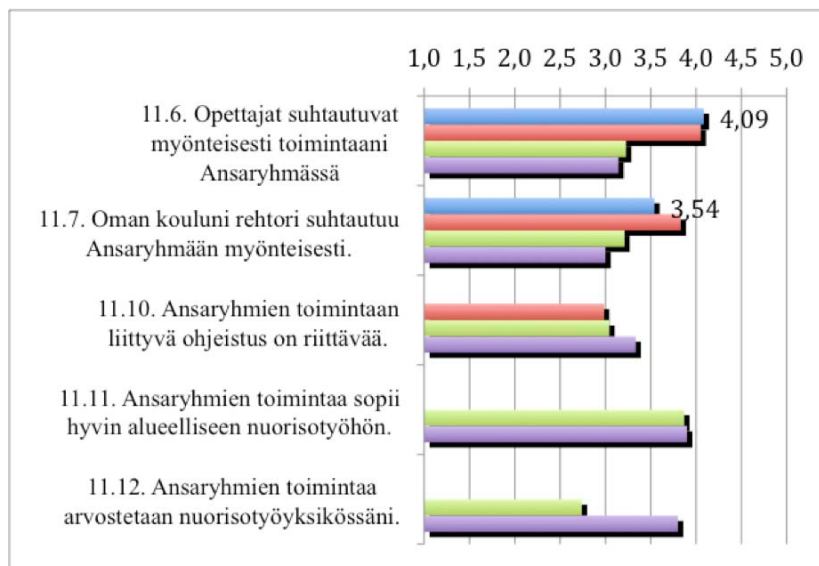
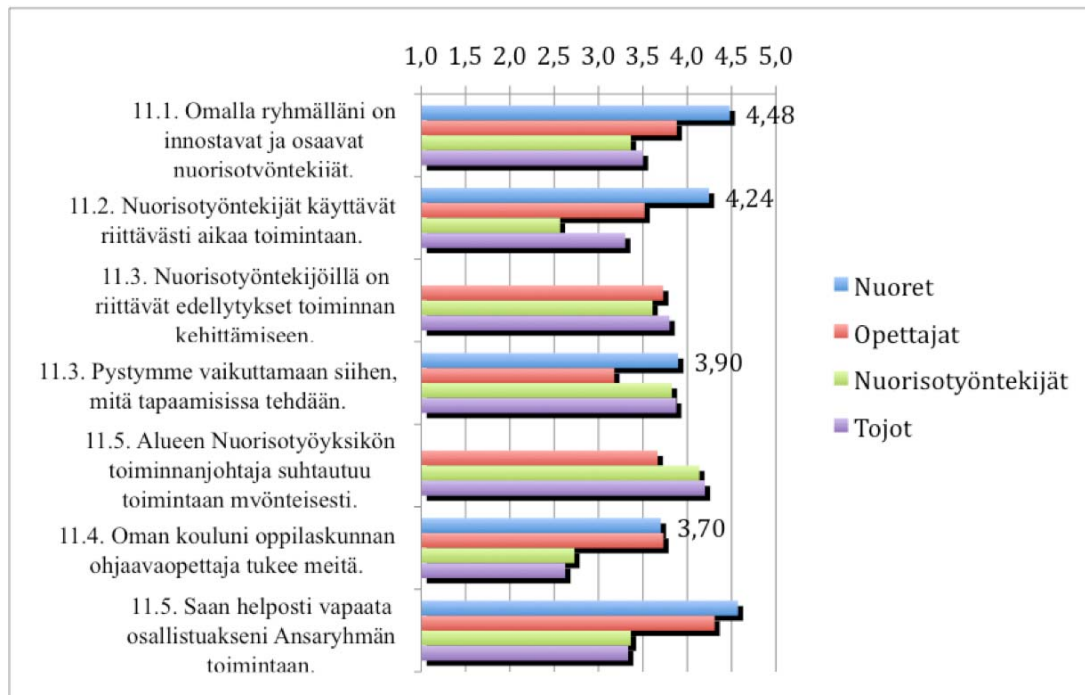
- 1) Koulun ja nuorisotoimen tapa jäsentää aikaa on erilainen. Mikäli toiminta organisoitaisiin koulun ja oppiaineiden sisään tai vaihtoehtoisesti kokonaan nuorisotoimen ja nuorten vapaa-ajan sisään, toiminta tuottaisi luultavasti vähemmän kitkaa kuin nykyisissä. Aineistossa tätä heijastelevat kuvaukset

oppituntien ja ANSA-toiminnan kilpailusta, vaikeudet saada oppilaita toimimaan ryhmissä vapaa-aikana sekä Opetusviraston kommentit opettajien työehtosopimusten jäykkyydestä suhteessa muuhun kuin koulutyöhön. *”Open työ on jäsentynyttä: siitä pitäisi kyetä luopumaan. Nuoriso-ohjaajan toimenkuva on jäsentymätön: nuorisotyöntekijät voisivat koettaa sietää jäsentynyttä toimintaa.”* (Päätätjää)

- 2) Alueellisten ANSA-ryhmien mahdollisuus vaikuttaa koko Helsinkiä koskeviin kysymyksiin on olematon. Tämä johtuu osin puuttuvista kokoavista rakenteista ja osin vaadittavasta pitkäjänteisyydestä. Kouluterveydenhuoltoon tai kesätyöpaikkoihin vaikuttaminen vaatisi ilmeisesti nuorisovaltuuston kaltaista rakennetta, jonka työskentelyssä voitaisiin ylittää lukuvuoden asettamat aikarajat.
- 3) Alueellisen vaikuttamisen osalta ANSA-ryhmille ei ole vastinparinaan alueellista kumppania, esim. virkamiesryhmiä. Tässä mielessä ANSA-ryhmien toiminta on epäsymmetristä suhteessa Helsingin kaupungin hallintoon. Nuorisotyöyksiköiden alueet eivät myöskään ole yhtenäisiä ja näin yhteistä alueellista intressiä ei välttämää synny: *”ANSA-ryhmämme tulee hyvin laajalta alueelta, joten yhteisiä alueellisia tavoitteita on vaikea keksiä, vaikkakin saatiin kaksi aloitetta rustattua. Koulut eivät ole kovin sitoutuneita toimintaan ja ANSA-ryhmäläisistämme vain pari on käynyt joskus nuorisotalolla.”* (Nuorisotyöntekijä)
- 4) ANSA-toiminnassa voi havaita ongelmia ajallisen symmetrian suhteen. ANSA-ryhmien toimintakausi on vuosi, kun useimpien prosessien valmistelu, päätöksenteko ja toteutus kestää vuosia: *”Käytännössä, jos nuoret tekevät aloitteita, asioiden eteenpäin meneminen kestää pitkään ja jos joku ei kaitse aloitteita, ne jäävät toteutumatta.”* ANSA-ohjaajien koulutustilaisuudessa 19.8.2009 todettiin, että ryhmien elinkaaren sitominen kouluvuoteen estää poliittisten tavoitteiden saavuttamisen. Myös ANSA-ryhmien oma kouluun sitoutunut rytmi haittaa vaikuttamistyötä. *”Ei kyetä nopeesti reagoimaan, kun kaupungin muilla toimijoilla usein liian nopeat aikataulut tai asioista informoidaan liian myöhään koko kaupungin alueella. Joskus on ulkopuolinen olo. Voisiko ansan saada nopeammin koolle, että ennättäis mukaan?”*
- 5) Nuorten lomakekyselyn perusteella 90% nuorista on valikoitunut ANSA-ryhmään oppilaskunnasta opettajan ehdotuksesta. ANSA-toiminnan alkuperäiseen ajatukseen liittyy ajatus avoimuudesta ja mahdollisuudesta hakeutua vaikuttajaryhmään myös koulun ulkopuolelta. ANSA-ryhmien kaventumista edustukselliseksi ryhmiksi, joihin rekrytoituu opettajien hyvinä pitämiä nuoria voidaan pitää ongelmana. Toki on todettava, että 6.5. ANSA-tapaamisen perusteella valikointiprosessi on johtanut siihen, että joukossa on huomattava määrä maahanmuuttajataustaisia nuoria, mitä on pidettävä myönteisenä seikkana.

4. Nuoriso-työntekijöiden ja opettajien rooli toteuttajina ja kehittäjinä?

Kysymys 11. Aikuisten tuki alueellisten vaikuttajaryhmien toiminnalle?

Nuorten kokemukset aikuisten toiminnalle antamasta tuesta ovat myönteisiä. Ohjaajat ovat innostavia ja heillä on riittävästi aikaa toimintaan. Nuoret kokevat voivansa vaikuttaa toiminnan sisältöön. He myös kokivat opettajien, rehtoreiden ja toiminnanjohtajien suhtautuvan myönteisesti toimintaan. Sanalliset vastaukset toki paljastivat kriittisiäkin mielipiteitä.

Muista vastaajaryhmistä erityisesti nuorisotyöntekijät olivat sekä omaa että opettajien toimintaa kohtaan kriittisiä.

Aikuisten toiminnassa keskeinen kehittämisen kohta on keskinäisen yhteistyön parantaminen. *"Voitais ainakin nähdä toisemme. Juoda kahvit. ANSAn porukka kertoisi, kuinka he voisivat tuoda virikkeitä puuduttaviin koulupäiviin. Tulee mieleen esim. vappu. Meidän koulu hyötyisi valtavasti, jos puuhakkaat ANSAt kehittelisivät vapuksi "hassun hauskan" päivän. Minulla ei ole mitään ANSAA vastaan, vaan haluaisin todella hyödyntää ANSAA meidän kaikkien iloksi. ANSALLA paljon annettavaa. Tulkaa paremmin esiin! Ei vaatimuksia s-postin kautta, sillä open päivittäinen työ itsessään on koko ajan vaatimusten kyllästävä."*

Kommentti kuvaa paitsi koulun nuorisotyöstä poikkeavia intressejä myös sitä, että ANSA-toiminnan perusteissa mainittu nuorisotyöntekijän ja opettajan yhteissuunnittelu ei kaikissa tapauksissa toteudu.

Nuoret toivovat aikuisilta myönteisempää asennetta ANSA-toimintaa kohtaan. Näyttää siltä, että nuoret tahtomattaankin joutuvat kantamaan aikuisten keskinäistä kilpailua ja vuoropuhelun puutetta: *"Ajattelevan asiaa positiivisemmin. Nyt tällä hetkellä ainakin mun koulussa monet opettajat ei tykkää, kun oon niiden tunneilta pois. Opettajat vois jutella vaikka ANSA-toiminnan vetäjien kanssa ja miettiä mitkä ajat ja tunnukset heille sopii että oppilas on poissa."* (Oppilas)

Tiedon puute näyttäytyy itse asiassa merkitysten ja tarkoitusten epäselvyytenä. *"Opettajilla, rehtoreilla ei ole riittävästi tietoa ANSA-toiminnasta. Työ koetaan ylimääräisenä, ilman korvausta tehtävänä, muuten mielenkiintoisena työnä."* (Opettaja)

Tiedon puute ja tarkoituksen epäselvyys ovat kitkatekijöitä myös Nuorisoasiainkeskuksen sisällä. Jossain tapauksissa ohjaajat kokevat kohtaavansa paljon vastustusta ANSA-toiminnalle omissa työyhteisöissään ja nuorisoasiainkeskuksen sisällä. Toisaalta toiset ohjaajat tuntevat toimintaa hyvin vähän ja toisaalta toiminta on herättänyt kummastusta. *"Sellasta että kun me (alueellinen työ) ei saada tehdä kohdennettua työtä niin, miksi sitten laitetaan resursseja tällaiseen kohdennettuun työhön noiden hyvinvoivien nuorten kanssa."* *"Eivät välttämättä ole mitenkään erityisen hyvinvoivia tai eliittä."* Eräs haastatelluista ohjaajista on tullut Ansaohjaajaksi tilanteessa jossa kukaan muu ei pestiä halunnut: *"Asennemuutosta tarvitaan."* *"Oltaisko ensin voitu tehdä vähän aikaa ANSAA tutuksi ja tunnetuksi nuorille ja työntekijöille ennen kun aletaan uutta (ohjaajat viittaavat uuteen hankkeeseen josta eivät halua kertoa enempää)."*

Haastattelujen perusteella erilaiset lasten ja nuorten osallisuutta edistävät toimet voidaan organisoida nykytapaan Opetusviraston ja nuorisotoimen yhteistoimintana, pelkästään kouluhin Opetusviraston alle, pelkästään nuorisotoimeen, kaupungin kansliaan pormestarin alle tai jonkun suuren viraston, esim. sosiaalitoimen, organisoiman yhteistoimintaelimen alle.

Päätäjiltä kysyttäessä arvioitiin nykyinen organisointitapa parhaimmaksi siihen liittyvästä psyykkisestä kitkasta huolimatta. Koulu lienee luontevin ympäristö, mikäli demokratiakasvatukseen ja osallistamiseen halutaan tavoittavan kaikki nuoret. *"Kaikissa malleissa on sudenkuoppansa. Pelkästään koulussa tapahtuva toiminta"*

keskittyisi pelkästään koulun toimintaan. Jos taas ilman kouluja, järjestäytymisvaikutus ei ulottuisi kouluun.” (Päättäjät) ” Nuorisotoimen ja Opetusviraston välinen jännite ja ristiveto varmistaa sen, että kumpikaan muoto ei pääse dominoimaan. Maailmankatsomus siitä, mitä osallisuus tulisi olla, on opettajilla ja nuorisotyöntekijöillä täysin erilaista.” (Päättäjät)

Nuorisotyöntekijöiden rooli ryhmien vetäjänä puolestaan koettiin luontevammaksi kuin opettajien rooli. Opetusviraston edustajat totesivat myös, että opettajien työehtosopimus ja tapa ymmärtää oma toimenkuvansa on este yhteistyölle. Saman kaltaisia arvioita oli muillakin päättäjillä. Tasapuolisuuden nimissä on todettava, että koulun ensisijainen tehtävä on sosiaalista nuoria vallitsevaan yhteiskuntaan eivätkä ainakaan kasvatustieteellisessä kirjallisuudessa dokumentoidut koulun yritykset toimia yhteiskuntaa muuttavana voimana ole olleet kestäviä. Sosiaalistamistehtävä ja yhteiskunnan muuttamistehtävä ovat vaikeasti yhteen sovitettavia teemoja.

ANSA-toiminnan kannalta Hesa Nuorten Äänen johtamisen rakenne näyttäytyy haastatteluissa varsin raskaana. Nyt johtoryhmään kuuluvat virastopäälliköt, opetuspäällikkö/osastopäällikkö. *”Johtoryhmä peruu ja siirtää useat kokouksensa. Isot johtajat eivät ehdi tähän. luottavat että toimii. Kokoukset siirtyvät. Eivät ole sitoutuneita. Johto asian takana kyllä, mutta sitoutuminen ajankäyttöön ei toteudu.”* Johtoryhmän toiminta selittää osaltaan tavoitteiden epämääräisyyttä ja linjausten puuttumista. Puuttuvat linjaukset ovat jarruttaneet toiminnan suunnitelmien laatimista. Johtoryhmän toiminta heijastuu kokemuksena arvostuksen puutteesta toiminnan eri tasoille. Arvostuksen puute näkyy koordinaattoreiden ja ohjaajien puheissa.

ANSA-toiminnan jatkon kannalta keskeinen kysymys on, miten ANSA-ohjaajat voivat tukea ryhmiä löytämään muutosta vaativat asiat ja miten voidaan tukea ryhmiä luomaan keskusteluyhteys päättäjiin ja virkamiehiin. Miten nuorisotyöntekijät löytävät oman roolinsa innostajina ja poliittisina lobbareina?

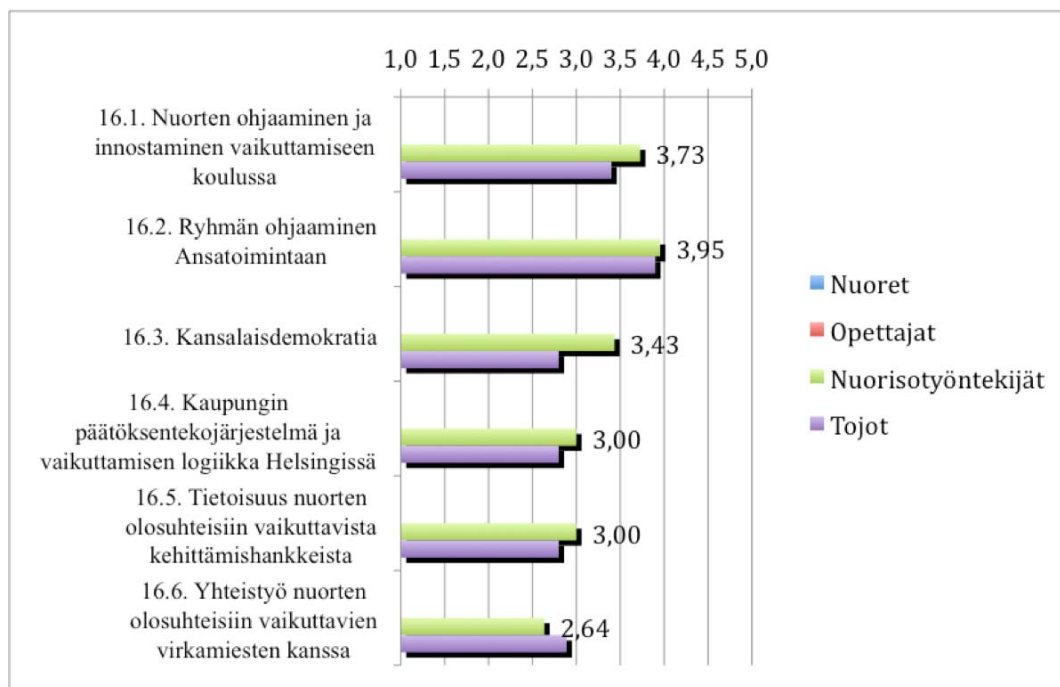
5. Nuorisotyöntekijöiden osaaminen?

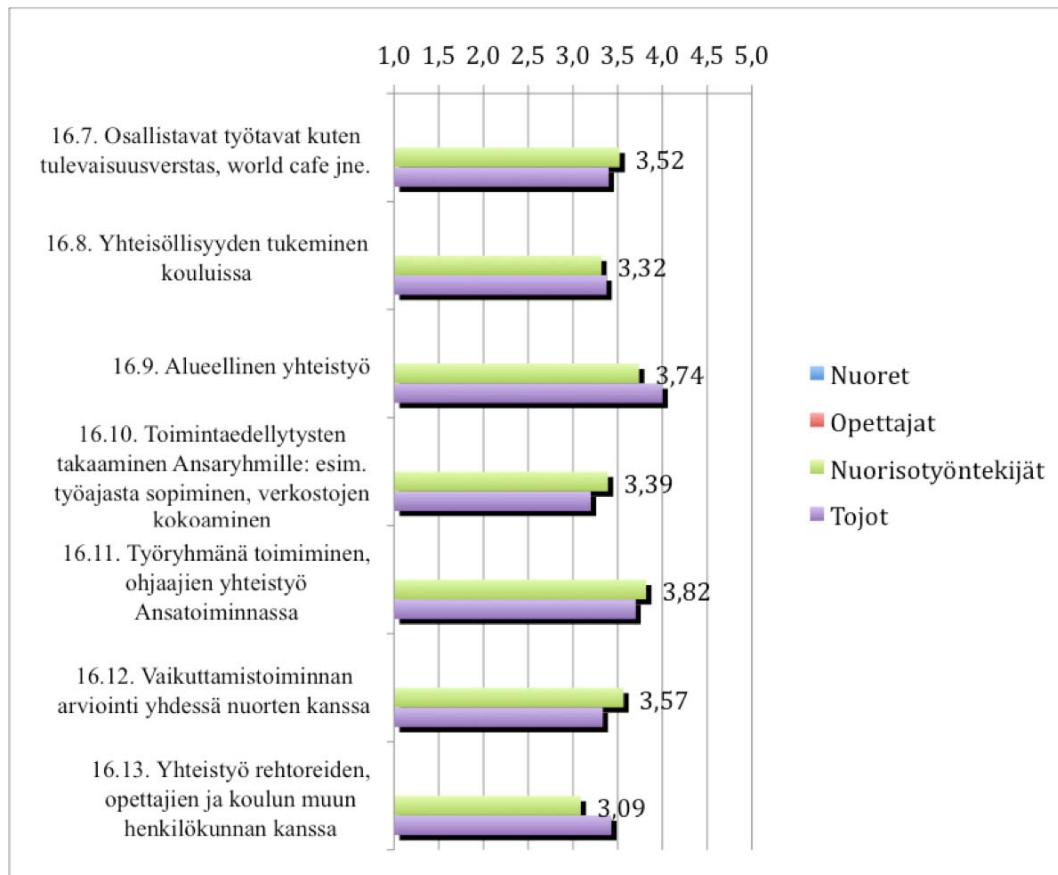
ANSA-ohjaus sinällään näyttää sopivan hyvin osaksi alueellista nuorisotyötä. Peräti 74% vastanneista nuorisotyöntekijöistä oli tätä mieltä. Näin huolimatta siitä, että toiminta ajoittuu koulu-aikaan ja siitä, että ryhmiin ei juurikaan osallistu samoja nuoria kuin talotoimintaan yleisesti.

Nuorisotyöntekijöiden osaaminen näyttää olevan parhaimmillaan nuorten innostamisessa ja toimivan ryhmän luomisessa. Nuorisotyöntekijöiden ja heidän esimiestensä arvioiden perusteella osaaminen on selkeästi heikompaa pyrittäessä vaikuttamaan edustuksellisen demokratian päätöksentekoon ja luomaan suhteita rakenteissa toimiviin poliitikkoihin ja virkamiehiin.

Päätöksentekijöitä haastateltaessa korostui ihmettely valtuutettujen ja lautakunnan jäsenten tapaamisen vaikeudesta. Eräs haastatelluista puki sanoiksi: ”*Kaikista raportoinneista kaikkein antoisimpia ovat olleet nuorten itsensä kuvaukset avointen foorumien tuloksista. ... Oman kokemuksen mukaan kaikki valtuutetut haluavat kuulla, mitä sanottavaa nuorilla on.*” (Päätätjä)

Voi olla, että nuorisotyöntekijät ovat omalta osaltaan toiminnan jarru pitäytymällä vanhaan ja epäilemällä nuorten halua ja motivaatiota osallistumiseen.

Haastattelujen perusteella ANSA-ohjaajan osaamisen lisäämistä tarvittaisiin seuraavilla alueilla:

1. Edustuksellisen demokratian pelisääntöjen, kuten kokoustekniikan ja vaalikäytäntöjen osaaminen.
2. Kriittisyys ja yleissivistys esim. sellaisista asioista kuten yhteiskunnan syrjivät käytännöt, erilaisten syrjään jäävien ryhmien (vanhukset, vammaiset, lapset) ongelmat, etninen syrjintä, sukupuolitetut käytännöt jne.
3. Nuorten ohjaaminen kriittisten havaintojen tekemiseen. Näkemys vaikuttajana kehitymisestä: tarkkailijasta aktivistiksi.
4. Innostuksen ja voimaantumisen lisääminen. Yhteisöllisyyden vahvistamisen osaaminen. Kyky rakentaa vertaisryhmiä, jotka mahdollistavat voimaantumisen.
5. Helsingin kaupungin päätöksentekorakenteiden ja niiden toiminnan logiikan tunteminen.
6. Kansalaistoiminnan tuntemus. Poliittisen toiminnan ja vaikuttamisen tuntemus.
7. Vaikuttamisprojektien ohjaaminen: kyky selkeyttää toimintastrategiaa ja ohjata projekteja onnistuneeseen loppuun asti.

Listassa kuvatuilla taidoilla pääsisi monen poliittisen puolueen tai etuja valvovan kansalaisjärjestön edunvalvontatoiminnan organisaattoriksi. Tällaiseen toimintaan liittyy joukko eettisiä ja nuorisotyön ja opettajuuden arvoihin liittyviä esteitä. Jos

listan mukaan lähdetäisiin toimimaan, miten ratkaistaisiin poliittiseen sitoutumiseen liittyvät kysymykset? Nuorisotyön perinteeseen kuuluu uskonnollinen ja aatteellinen neutraliteetti erityisesti avoimessa toiminnassa. Voi olla hankalaa nuorten ääntä tukiessaan olla asettumatta minkään intressin puolelle?

Nuorisotyön piirissä ANSA-toiminta ja sen tavoitteet nähtiin sosiaalisen innostamisen perinteen valossa: *”Freireläinen ajatus, olennainen asia on auttaa ihmisiä omasta näkökulmastaan arvioimaan ympäristöään. Koulua, nuorisotaloa, Helsinkiä jne. Mikä siinä on viialla. Ja antaa tiedollisia ja taidollisia valmiuksia. Ja tuottaa motivaatio. Tiedot ja temput ovat kaikkien saatavissa. Se on innostamista. Oppiminen tapahtuu omaehtoisessa innostavassa toiminnassa. Mittari on joku yhteiskunnan muutos. Kansalaiskasvatuksen prosessi on innostumista joka tuottaa muutosta. Kokoustekniiikan tai tiedon jakaminen eikä yhdessä toimiminenkaan ei riitä. Pitää tuottaa kokonaisprosessi.”* (Päätätj)ä)

”Tavoitteena pitäisi olla, että nuoret, jotka lähtevät mukaan, pystyvät jäsentämään omaa maailman kuvaansa, hakemaan osallisuustoiminnan ulkopuolelta loogiset jatkokehityspotut. Ja hakemaan yhteiskunnasta asioita, joita pitää muuttaa. Parhaimmillaan ANSA-toiminta auttaa löytämään asioita, joihin voi vaikuttaa.” (Päätätj)ä)

”Tavoitteena tulisi olla nuorten yhteiskunnallisen aktiivisuuden lisääminen. Nuorten yhteiskunnallisen tietoisuuden lisääminen. Edustuksellisen demokratian pelisääntöjen omaksuminen. Edustajien valinta. Mielipiteiden muodostaminen, havaintojen tekeminen. Mitä asiat tarkoittavat. Eräs nuori kuvasi kehitystään sanoilla videokuvaajasta media-aktivistiksi. Työntekijöillä pitää olla tietoisuutta. Pitää herättää nuorten luontaista maailmanparannushalua. Että nuoret uskaltautuisivat haastamaan maailmaa ja päätätj)ä.” (Päätätj)ä)

Jotkut haastateltavat esittivät kysymyksen, tulisiko nuorten aktivoimiseksi heidän yhteiskunnallista sivistystään kehittää: *”Pitäisikö nuoria sivistää tiedostamista alleviivaavalla valistuksella/koulutuksella, esim. sukupuolten tasa-arvo/sukupuolitetut käytännöt, rasismiin ja etniseen syrjintään liittyvä kysymykset, ideologisten yksipuolistusten kriittinen tarkastelu jne?”* (Päätätj)ä)

Edellä kuvattujen osaamisen vaatimusten ja sitä seuranneiden ideaaleja täynnä olevien repliikkien vastapainoksi täytyy kysyä, ovatko päätätj)ät valmiita antamaan nuorille ja heidän ohjaajilleen luvan toimia. Nuorisotyöntekijän tai koulun yhdysopettajan roolin muuntaminen poliittiseksi agitaattoriksi ei ole pelkästään osaamiskysymys. Se on myös valtakysymys. Haastatteluaineistossa on kerrottu esimerkki, jossa Nuorisoasiainkeskuksen johto kielsi nuorten ryhmää tai sen vetäjää järjestämästä apulaiskaupunginjohtajaehdokkaiden haastattelua. Ohjeistus oli ilmeisesti tullut kaupungin kansliasta ja luultavasti nuoret tietämättään rikkoivat poliittisten ryhmien sopimaa marssijärjestystä. Aineistossa on muitakin kuvauksia asioista, joihin nuoret eivät saa vaikuttaa tietyillä foorumeilla, esimerkiksi opetussuunnitelmat, kouluruokailu tai oppikirjat. Ottamatta kantaa nuorten mahdollisen vaikuttamisen tarkoituksenmukaisuuteen, täytyy kuitenkin todeta, että pikkurillin antaminen osallisuudelle johtaa koko käden menettämiseen. Edellä esitetyissä sitaateissa kuvattu osallisuus on sellaista, jota ei voi rajata. *”En toivoisi, että annetaan karkkiraha ja*

sanotaan, että leiki tällä. Nuorilla pitää olla valtaa ja nuorten pitää itse määritellä, mitä valtaa halutaan. Vallan ei tarvitse olla välttämättä rakennettu sisään systeemiin. Pitää kuitenkin olla tila, joka annetaan, kun tarve tulee.” (Päättäjät)

Haastattelujen perusteella voidaan myös todeta, että virkamiespäättäjillä ei ole selkeää tahtotilaa ANSA-toiminnan kehittymisestä. Toiminnalla on ollut lupa muotoutua sellaiseksi, kuin se on muotoutunut. Samalla johdolla ei kuitenkaan ole ollut selvästi ilmaistua mielipidettä, mihin suuntaan ja missä määrin toiminnan tulisi kehittyä.

6. Nuorten kokemukset ja odotukset ANSA-toimintaa kohtaan

Nuorten keskeiset odotukset ANSA-toimintaa kohtaan liittyvät mahdollisuuteen saada aikaiseksi jotain konkreettista ja isompaa. ”*Enemmän OIKEAA vaikuttamista, eikä näennäisiä vaikutusmahdollisuuksia. ANSA-ryhmän jäsenet tulisi myös valita aidon kiinnostuksen ja sitoutumisen perusteella, eikä automaattisesti niitä samoja oppilaskunnan jäseniä? (Toki niitäkin jos on kiinnostusta ;D)*” (Oppilas)

Kyselyissä nuoret luettelivat esimerkkeinä mm. seuraavia asioita:

- Viihtyvyys, lisää organisoitua tekemistä kesällä, harrastusmahdollisuudet, nuorisotalot, esim. ohjattu vapaa-aika kesällä
- Oma elinympäristö ja mahdollisuus saada apua, esim. terveydenhuolto, rasismi, nuorten päihteiden käyttö ja tupakointi sekä yleinen siisteys.
- Koulun ilmapiiri ja siellä viihtyminen, esim. koulun henki.
- Kesätöiden saanti

Nuoret pitävät ANSA-toimintaa kiinnostavana. Toimintaan osallistutaan vapaaehtoisesti. ANSA-ryhmillä on toimivat suhteet nuorisotyöyksiköiden toiminnanjohtajiin. Nuoret kokevat, että toiminnan kautta voi vaikuttaa nuorten asioihin. Ryhmien tavoitteet ovat kohtuullisen selkeitä.

Kriittisiä arvioita nuoret antavat kokoustekniikan opettelusta. Erilaisten aloitteiden teko ei nuorten näkökulmasta toteudu ANSA-toiminnassa. Yhteydet virkamiehiin ja poliittisiin päättäjiin eivät nekään nuorten näkökulmasta näytä onnistuvan.

Nuorten näkökulmasta ANSA-toiminnassa on hyvää ryhmä, ryhmähenki ja sen tuoma valtautuminen. ANSA-ryhmät tarjoavat mahdollisuuden tavata muita oppilaskunta-aktiiveja ja reflektiivisen ympäristön omien mielipiteitten muodostamiseen.

ANSA-ryhmien jäsenten mielestä muut oppilaat tunsivat toimintaa huonosti. Jossain määrin oppilaskunta-aktiivit ovat myös oppilaiden enemmistöstä eristäytyneitä. ”*Me emme kuule tarpeeksi nuorten ongelmista, mikäli niitä on.*” (Oppilas)

Nuorten näkökulmasta ANSA-toiminnan tulisi olla intensiivisempää: enemmän tai pidempiä tapaamisia. Silloin, kun nuoret ovat käyttäneet vapaa-aikaansa toiminnan suunnitteluun, myös onnistumiset ovat olleet näyttäviä.

Nuorten mielestä nuorisotyöntekijät ovat innostavia ja käyttävät riittävästi aikaa toimintaan. Nuoret voivat vaikuttaa itse siihen, mitä ANSA-toiminnassa tehdään. Heidän mielestään opettajat pääsääntöisesti suhtautuvat myönteisesti toimintaan: ”*[Toivoisin aikuisten] ...Ajattelevan asiaa positiivisemmin. Nyt tällä hetkellä ainakin mun koulussa monet opettajat ei tykkää, kun oon niiden tunneilta pois. Opettajat vois jutella vaikka ANSA-toiminnan vetäjien kanssa ja miettiä mitkä ajat ja tunnit heille sopii että oppilas on poissa.*” (Oppilas)

7. Resurssit ja panokset suhteessa tuloksiin ja tavoitteisiin

7.1. Tavoitteiden toteutuminen

Kuten aiemmin todettiin, kaikki ANSA-toiminnan tavoitteet eivät vielä toteudu. Erityisesti päätöksentekoon vaikuttaminen ja yhteydenpito päättäjiin jää vaatimattomaksi.

Tavoite	Toteutuu	Ei toteudu
1.1. Alueellisten ANSA-ryhmien toiminta tunnetaan hyvin.		***
1.2. Alueryhmässä on helppo tehdä aloitteita ja toimia nuorten olojen parantamiseksi koulussani.		***
1.3. Alueryhmässä on helppo tehdä aloitteita ja toimia nuorten olojen parantamiseksi omalla asuinalueella.		***
1.4. Alueryhmässä on helppo tehdä aloitteita ja toimia nuorten olojen parantamiseksi koko Helsingissä.		***
1.5. Minusta ANSA-toiminta on kiinnostavaa.	**	*
1.6. Nuoret osallistuvat toimintaan vapaaehtoisesti.	***	
1.7. Ohjaamallani ANSA-ryhmällä on toimivat suhteet nuorisotyöyksikön toiminnanjohtajaan, esimerkiksi voidaan keskustella hänen kanssaan nuorisotalojen toiminnan parantamisesta.	*	**
1.8. Ohjaamallani ANSA-ryhmällä on toimivat suhteet alueen koulujen rehtoreihin,		***
1.9. Ohjaamani ANSA-ryhmä on tavannut virkamiehiä ja päätöksentekijöitä ja nuoret ovat tuoneet esiin omia mielipiteitämme alueen kehittämistä.		***
1.10. Virkamiehet ja päättäjät ovat kysyneet alueryhmältä mielipiteitä nuoria koskevissa asioissa.		***
1.11. ANSA-ryhmän kautta voi vaikuttaa nuoria koskeviin asioihin.	**	*
1.12. Tuntemallani ANSA-ryhmällä on hyvät ja selkeät tavoitteet	*	**

*= toteutuu/ei toteudu yhden vastaajaryhmän mukaan, *** = toteutuu/ei toteudu kaikkien vastaajaryhmien mukaan.

Taulukko perustuu kyselylomakkeilla kerättyyn tietoon vastaajien enemmistön kokemuksista. Toimintakertomusten analyysi kertoo, että neljä tai viisi yksikköä yhdestätoista saavuttaa tavoitteet. Myös ANSA-ryhmien havainnointi vahvisti moninaisempaa kuvaa tavoitteiden toteuttamisesta kuin edellä esitetty taulukko.

7.2. Resurssien ja panosten kohdentuminen

ANSA-toiminta on lukuvuonna 2007-2008 tavoittanut keskimäärin 107 yläkoululaista ja 172 alakoululaista. Kaikista Helsingin kaupungin peruskoululaisista toimintaan osallistuu n. 0,7%.

Nuoret toivovat ANSA-toimintaan enemmän resursseja: ”*Pidempiä kokouksia, kahdessa tunnissa ei saa paljon aikaan.*” (Oppilas) Opettajien vastauksissa nousee esiin opettajien vaikeus irrottautua koulun ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan: ”*On mielestäni ongelmallista olettaa, että ohjaava opettaja repeäisi toimimaan kovinkaan aktiivisesti koulun ulkopuolisten asioiden kehittämiseksi. Opettajat ovat erittäin työllistettyjä ja jo ANSA-ohjaajien palavereihin on vaikea osallistua, varsinkin kun sijaiskulut maksetaan vain kaupungin kouluille. Oppilaat toki voi värvätä oppilaskunnasta, mielellään enemmän yhteistyötä siinäkin nuorisohjaajien kanssa.*” Yhteisöllisyys on osallisuuden keskeinen voimavara ja sen puute näyttäytyy kapeikkona: ”*ANSA-ryhmän toiminta on ollut aika hajanaista ja paikalla olleiden oppilaiden vaihtuvuus suuri. Kaikki alueen koulut eivät ole olleet mukana. Pitäisi siis vaatia enemmän sitoutumista työhön.*” ANSA-toiminnan organisointi koulun ja nuorisotyön yhteistyönä synnyttää kilpailua eri toimintojen kesken, joka näkyy toisaalta oppilaiden vaikeutena saada vapautusta oppitunneilta ja toisaalta haluttomuutena vaihtaa tärkeänä pidettyjä tunteja ANSA-toimintaan osallistumiseen.

ANSA-ryhmien ohjaajista 48% piti ANSA-toimintaa käytettävissä olevaa aikaa riittämättömänä. Todettakoon, että erityisesti nuoret, mutta myös opettajat pitivät ohjaajien panostusta riittävänä. ANSA-ohjaajien koulutuksessa 19.8.2009 toimintaa käytettyä aikaa kartoitettiin avososiometrian avulla. Työntekijät kertoivat käyttäneensä toimintaa 60-200 h/vuosi. Kyselyiden sanallisissa vastauksissa eräs nuorisotyöntekijä kertoi käytetyn ajan supistuvan 20 tuntiin vuodessa. Sopivana panostuksena pidettiin n., 100 h/vuosi riippuen kuitenkin nuorten esille nostamista asioista. Puheessa korostui vakioinnin vastapainona tarpeenmukaisuus. Eri yksiköiden välillä näytti olevan suuria eroja ajankäytön vapausasteissa. Nuorisotyöhön näyttää liittyvän vaikeus ja haluttomuus vakioida työprosesseja.

Päättäjät totesivat palautteena, että ANSA-toiminnassa nuorisotyöntekijöiden määrä on riittävä, mutta nuorisotyöyksiköissä tulisi olla mieluummin yksi tai kaksi ANSA-toimintaa keskittynyttä työntekijää aluetta kohti kuin monta pienellä työpanoksella toimintaa hoitavaa. Työ olisi luultavasti tehokkaampaa ja ennen kaikkea työntekijä olisi kouluille ja alueen virkamiehille tuttu. Ohjaajien määrä eri yksiköiden välillä vaihteli yhden ja viiden välillä kuitenkin niin että viidessä yksikössä oli yksi tai kaksi ohjaajaa. Syynä monen ohjaajan käytäntöihin on ollut pyrkimys tasapäistäää nuorisotalot. Käytäntö on kuitenkin johtanut, siihen, että työntekijöillä ei ole tarpeeksi aikaa, suunnittelu ja tiedonsiirto on ollut tehotonta eivät suhteet kouluihin toimi. Todettakoon myös, että ANSA-ohjaajien ja nuorisotyöyksiköiden alueohjaajien suhde jää arviointiaineistossa epäselväksi. Alueohjaajat ovat niitä henkilöitä Nuorisotyöyksiköissä, joilla tulisi olla suhde alueen rehtoreihin ja virkamiesryhmiin. Nuorisosiain keskuksen sisällä tunnustetaan alueellisen nuorisotyön haasteiden mittavuus, kamppailu resursseista eri pyrkimysten kesken ja priorisoinnin vaikeus.

Virastotasolla Nuorisosiainkeskus vastaa käytännössä toiminnan koordinoinnista ja Opetusvirastolla on koordinointiin käyttäen n. 10% yhden työntekijän työajasta.

Epätasapaino panostuksissa näyttää jossain määrin hiertävän, mutta se myös heijastuu läpi toiminnan. Myös opettajat näyttävät suhtautuvan suurelta osin toimintaan ikään kuin olisivat vieraina nuorisotyöntekijöiden organisoimassa toiminnassa.

ANSA-toiminnan näkökulmasta olennainen puuttuva resurssi ovat muiden hallintokuntien virkamiehet ja pääsy heidän puheilleen, silloin kun alueella tapahtuu jotain. Osin on kyse ANSA-ryhmien tunnettuudesta tai sen puutteesta, osin alueellisen valmisteluresurssin puutteesta. ANSA-ryhmien keskeinen tapa kytkeytyä Helsingin kaupungin päätöksentekoon ja vaikuttaa siihen näyttää olevan aloitteiden teko:

”Minusta poliitikot kyllä kuuntelevat nuoria. On vain oltava aikaa nuorten kanssa tehdä hyvin suunniteltuja aloitteita, jossa todella selkeästi on määritelty, mitä hyvää tahtoisimme saada aikaan.” Aineistossa on useita esimerkkejä tämän suuntaisista teoista, mutta myös turhautuneita kommentteja: *”...emme edes saaneet toiseen aloitteeseen minkäänlaista vastausta, vaikka se laitettiin kolmea kautta menemään ja kommentoitavaksi oman alueen puisto-osasto vastaavalle!”* (Nuorisotyöntekijä)
”Tämä on kiinni oikeastaan ohjaajien intresseistä ja lobbaamistaidoista. Kysymys kuuluukin, onko tämä tärkeää, jos nuorilla ei itse ole asiaan kiinnostusta?” (Nuorisotyöntekijä)

Opettajien enemmistö suhtautui vaikuttamiseen epäillen. Päätöksenteon ei uskota ottavan nuorten mielipiteitä vakavasti: *”Paljon on kysely, mutta vähän toteutettu nuorten toiveita.”* (Opettaja). Jotkut opettajat eivät halua koulun osallistuvan minkäänlaiseen poliittiseen toimintaan. Alueelliselle toiminnalle on vaikea löytää lähtökohtaa oppilaiden asuessa ympäri Helsinkiä. Joku opettajista kaipasi nuorisovaltuustoa ja vaalien tuomaa legitimitettä toiminnalle.

Haastatellut päättäjät pohtivat myös suoraan ANSA-ryhmille tarkoitettujen taloudellisten resurssien esim. toimintarahojen tarpeellisuutta. *”Meillä on poppirahoja jne. Tässä voisi olla sellaista, josta ANSA-ryhmät voisivat päättää.”* (Päättäjä)

Kysyttäessä nuorisotyöntekijöiltä, kenen toimintaa tulisi päättää toiminnasta ja miten laajasti, nuorisotyöntekijät totesivat yksiselitteisesti, että ryhmien tulisi määrittää asiat, joihin tartutaan ja miten toimia. Virastotason koordinaatiota kuitenkin tarvitaan toiminnan tueksi: *”Kaikkien ansa-ryhmien yhteisten tapaamisten järjestäminen. Myös ”ansaohjaajan työkalupakki” voisi olla hyvä. Ideoita ryhmän aktivointiin jne...”* (Nuorisotyöntekijä) *”Yhteiset järjestetyt koulutukset ovat myös tärkeitä, niiden kautta saa voimaa ja motivaatiota työn tekemiselle sekä uusia ideoita työn toteuttamiseen. Myös alueiden yhteistyö mahdollistuu tätä kautta.”* (Nuorisotyöntekijä)

Aiemmin esitettyjen havaintojen perusteella koordinaatiota näytetään tarvittavan ANSA-toiminnan tarkoitusten määrittelyyn, ohjaajien kouluttamiseen, toiminnasta tiedottamiseen ja sitä kautta edellytysten luomiseen myönteisenä ilmapiirinä. Koordinaattorin toivottiin tukevan nuorisotyöntekijöiden ja opettajien yhteistyötä: *”HNÄ-tiimi on välikäsi opeviraston ja nuoriso-ohjaajien välillä, mikä aiheuttaa sen, että opettajat eivät pidä yhteyttä nuoriso-ohjaajiin. HNÄ-tiimi voisi luovuttaa välikätenä toimimisen ja auttaa nuoriso-ohjaajia olemaan yhteydessä suoraan kouluihin”* (Nuorisotyöntekijä) *”Vaikka sitä alueen opejen, rehtorien, tojojen ja*

alueen ANSA ohjaajien tapaamista.” (Nuorisotyöntekijä) ”Koordinoitua tiedottamista yhteysopettajille sekä ansa-ohjaajille.” (Nuorisotyöntekijä)

Lisäksi virastojen tulisi päättää toiminnan resurssien ja yhteisten rajojen määrittelystä.

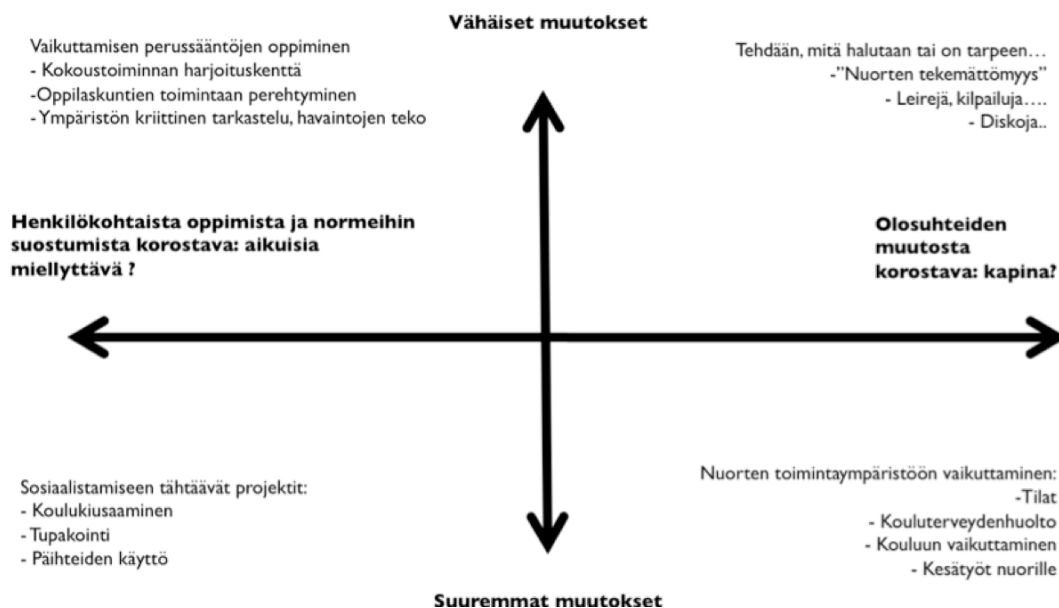
8. ANSA-toiminnan kehittämisen mahdollisuudet

8.1. Osallisuuden kehittämisen mahdollisuudet aineiston perusteella

Hesan Nuorten Ääni- toiminnan ideaali on järjestelmä, jossa syntyy ja kanavoituu ruohonjuuritason aktiivisuutta koko Helsingin kaupunkia koskevaan päätöksentekoon.

Aineiston perusteella osallisuuskeskustelussa kamppailee kaksi näkemystä: Oppimista korostava pedagoginen diskurssi ja olosuhteiden muuttamista korostava toiminnallinen diskurssi. Ensimmäistä edustaa valtaosa opettajista ja jälkimmäistä nuorisotyöntekijät. Merkittävää on, että aineistosta puuttuu edustuksellista demokratiaa korostava keskustelu. Tai se näkyy pohdintana nuorisovaltuuston kaltaisesta rakenteesta ja turhautuneina kommentteina kysyttäessä mahdollisuuksia vaikuttaa kaupungin valmistelu ja päätöksentekojärjestelmiin.

Osallisuuden mahdollisuudet aineiston perusteella

ANSA-toiminnan kehittämisellä näyttää olevan ainakin kuusi vaihtoehtoista suuntaa. Näistä neljä nousee aineistosta ja kaksi kaupungin päätöksentekoon ja valmisteluun liittyvien kytkösten puuttumisesta.

1. Osallisuus pedagogisena toimintana

Toiminnan tavoitteena on tuottaa nuorille perustiedot vaikuttamisesta.

Toiminnan sisältönä ovat edustuksellisen demokratian keskeiset käsitteet ja tavat toimia, kuten ehdokkuus, vaalit, kokouskäytännöt jne. Tällainen toiminta kytkeytyisi luultavasti luontevimmin yhteiskuntaopin opetukseen ja koulujen

oppilaskuntien toimintaan. Kriittisesti tarkasteltuna tällainen toiminta ei tarjoa nuorille aitoja vaikuttamisen kokemuksia.

2. Osallisuus yhteisöä ja sen normeja vahvistavana toimintana

Toiminnan tavoitteena on tarttua koko yhteisöä rapauttaviin ja haittaaviin ilmiöihin ja tapahtumien ja kampanjoiden avulla vaikuttaa toiminnallisesti ja kokemuksellisesti kaikkiin yhteisön jäseniin. Toiminta jäsenyksi projekteina, esim. tupakoinnin vähentämiseen tai koulukiusaamisen vastustamiseen tähtäävinä toimina. Sinänsä myönteisistä tavoitteistaan huolimatta toiminnassa korostuvat aikuisten intressit ja mahdollisuus muuttaa vallitsevia normeja jää todennäköisesti vähäiseksi. ANSA-ryhmien toimintakertomuksissa on esimerkkejä siitä, miten nuoret välttämättä suostu edistämään aikuisten antamia tavoitteita. Tällöin aikuisten hyväkin pyrkimys latistuu kuihtuvaksi näennäistoiminnaksi. Toisaalta aineistossa on hienoja esimerkkejä onnistuneina pidetyistä kampanjoista, kuten kertomus lähes 300 kävijää saavuttaneesta työllisyysmessuista.

3. Osallisuus nuorten tarpeista lähtevänä toimintana

Toiminta lähtee korostetusti nuorten omista havainnoista ja tavoitteista. Vain sitä tehdään, mitä nuoret pitävät tärkeänä. Uskallus asettaa tavoitteita vaatii ryhmän tukea ja niinpä toiminnassa korostuu ryhmän muodostamiseen liittyvät tapahtumat ja yhdessä olo. Tiedostavien nuorten kesken lähestymistapa antaa mahdollisuudet saavuttaa, mitä vaan. Mikäli nuoret eivät kuitenkaan tunnista muutettavia asioita, toiminta saattaa latistua oppilaskuntien jäsenten vertaisryhmäksi. Arviointiaineistossa on esimerkkejä ryhmistä, joiden toiminta ei ole juurikaan poikennut nuorisotalojen muista toimintaryhmistä, jotka järjestävät tapahtumia itselleen.

4. Osallisuus olosuhteiden muuttamisena

Toiminnan orientaationa on epäkohtien tunnistaminen ja toiminta niiden poistamiseksi. Nuorten näkökulmasta epäkohdat voivat liittyä vapaa-ajan mahdollisuuksiin, kouluterveydenhuollon voimavarojen lisäämiseen tai kouluruokailun parantamiseen. Siinä korostuvat aloitteet, keskustelu virkamiesten ja poliitikkojen kanssa sekä vaikuttaminen päätöksentekoon. Toiminta edellyttää verkostoitumista alueen ja kaupungin toimijoihin. Toiminnan tulisi olla pitkäjänteistä ja kyetä ylittämään lukuvuoden ja koulupäivän asettamat ajalliset rajat. Toimintamallin heikkous tämän arvioinnin näkökulmasta on vaikeus verkostoitua päättäjien kanssa sekä symmetrian puute suhteessa päätöksentekoon ja sen rakenteisiin. Lisäksi sitoutuminen koulun tapaan hahmottaa aikaa, saattaa estää riittävän intensiivisen toiminnan. Vaikka mikään ei sinänsä estä yksittäistä ryhmää tekemästä hyviä aloitteita, päätöksentekijöiden kynnyksellä reagoida yksittäisen nuorten ryhmän puheenvuoroihin on korkea.

5. Osallisuus edustuksellisen demokratian rakenteisiin tutustumisena ja niiden harjoitteluna

Toiminnassa mallinnetaan aikuisten edustuksellisen demokratian toimintatapoja vaaleineen ja edustuksellisine elimineen. Toiminnan haasteet ovat edustuksellisuuden kattavuudessa ja kytkennöissä ruohonjuuritasoon:

nuorisovaltuustot näyttävät kokoavan vaaleihin ja toimintaansa lopulta suhteellisen harvoja toimijoita eikä niillä välttämättä ole luontevia kytkeitä ruohonjuuritasoon, esim. koulujen oppilaskuntiin. Nuorisovaltuustoon liittyy haastatteluaineiston mukaan myös huoli, että se kerää kaikki resurssit ja kaiken huomion mediassa muiden vaikuttamisen foorumeiden jäädessä paitsioon. Koko Hesari Nuorten Äänen korvaaminen nuorisovaltuustolla tai nuorisoparlamentilla kaventaisi olennaisesti nyt osallisuus toimintaan osallistuvien määrää. Voi olla, että toiminta koskettaisi jopa pienempää joukkoa kuin nykyiset ANSA-ryhmät, jotka yksinään tavoittavat n. 0,7% peruskoululaisista.

6. Nuorten valtautumista ja päätöksentekoon osallistumista korostava toiminta.

Toiminnassa etsitään rakenteita ja toimintatapoja, jotka aidosti mahdollistaisivat päätöksentekoon osallistumisen. Toiminta vaatii rakenteilta riittävää symmetriaa suhteessa kaupungin päätöksentekoon. Lisäksi toimintamallin pitäisi olla riittävän kattava ja tarkastella osallisuutta järjestelmänä, jossa erilaiset toimintatavat linkittyisivät ja täydentäisivät toisiaan. Tällaista mallia edustaa keskustelussa ehdotus alueellisista nuorisovaltuustoista, jotka voisivat toimia kuin alueelliset avoimet foorumit ja näiden katto-organisaationa toimiva hallitus tai puheenjohtajisto. Alueelliset nuorisovaltuustot kytkeytyisivät oppilaskuntiin. Toimintatavat saattaisivat muistuttaa avoimissa foorumeissa ja pormestarin kokouksissa kokeiltuja. Mallin haasteena on hahmottaa osallisuustoiminta järjestelmänä ja kytkeä eri foorumit ja toimintatavat toisiinsa luontevalla tavalla.

Päättäjien haastattelujen perusteella demokratiakasvatuksen malli voisi koostua seuraavista aineksista:

1. ANSA-ryhmien toiminta voisi itsessään käyttää hyödyntämättömän potentiaalin yhteydenpidossa poliittisiin ja virkamiespäättäjiin.
2. Helsingissä voisi olla 3-4 alueellista nuorisovaltuustoa, jotka korvaisivat avoimet foorumit. Niiden työtavoissa säilyisi avointen foorumien tapa toimia.
3. Alueellisilla valtuustoilla voisi olla kattoelin – hallitus tai puheenjohtajisto – joka toimisi yhteydenpitäjänä kaupungin valtuustoon.
4. Pormestarin kokous voisi jatkossa toimia nuorisovaltuustojen yhteiselimenä.

Haastatteluissa esitettiin myös lasten ja nuorten kehitystasoon pohjautuva organisoitumisen malli.

1. Oppilaskuntiin perustuva toiminta (alakoulut)
2. Oppilaskuntiin ja ANSA-ryhmiin pohjautuva toiminta (yläkoulut)
3. Nuorisovaltuusto (toinen aste)

Näiden vastapainona päättjähaastatteluissa oli edustuksellisen demokratian rakenteita kriittisesti tarkastelevia näkemyksiä. Mahdollisen nuorisovaltuuston

pelättiin vievän osallisuustoiminnan huomion ja resurssit suhteellisen pienen joukon tavoittavaan toimintaan. Kyyniset äänet myös totesivat, että kukaan ei luultavasti ole halukas luopumaan vallasta nuorten hyväksi ja näin nuorten edustukselliset elimet saavat päätettäväkseen ”karkkirahoja” muun vaikuttamisen jäädessä näennäiseksi. Esitettiin myös näkemys, että rakenteiden tulisi syntyä kulloisenkin vaikuttamisen tarpeen mukaan. Pyrkimykset hahmottaa järjestelmää nähtiin nuorten sosiaalistamisena menneiden polvien demokratia käsitykseen ja toimintamalleihin: *”Pitää olla oikeaa vallankäyttöä, ei harjoittelua tai leikkimistä. Pitää olla todellista vaikuttamista. Miksi halutaan apinoida aikuisten edustuksellisen demokratian ongelmia?”* (Päätätjä)

Mikäli nuorten osallisuutta tarkastellaan nuorten psyykkiseen kehitykseen liittyvien tehtävien valossa, voi myös kysyä, pitääkö osallisuustoiminnan olla aikuisten valmiiksi pureksimaa. Miten voi irtautua, itsenäistyä ja kapinoida, jos kaikki on valmista ja helppoa?

Useat haastatellut pitivät ANSA-toimintaa sinänsä tarpeellisenä. He eivät nähneet, että muut rakenteet voisivat korvata ajatusta alueellisesta vaikuttamisesta. Haastatellut korostivat laajasti monenlaisten osallistumisen tapojen tarpeellisuutta. *”Pitää osallistaa mahdollisimman laajaa joukkoa. Mukaan pitää päästä mahdollisimman helposti.”* (Päätätjä)

Lautakunnan edustajien näkökulmasta ANSA-toiminta ei ole vastannut kaikkiin odotuksiin: *” Oli käsitys, että tästä tulisi toimintamuoto, joka vastaisi nuorten esittämiin vaatimuksiin nuorisovaltuustoon. Tämä oli lähtö oletama. Oikeastaan aika nopeasti toiminta taantui hiljaiseloksi. ANSA-ryhmistä ei kuulunut mitään. Muut keskustelut ohittivat ANSA-ryhmien toiminnan. Kuviteltiin, että nuoret ottaisivat yhteyttä lautakuntaan. Mitään ei koskaan kuulunut. Avointen foorumien tulosten esittelyiden yhteydessä nousi esiin uudestaan nuorisovaltuusto.”* (Päätätjä) ANSA-toiminnan nykymalli on vahvasti sidottu kouluun ja koulupäivään. Toimintaan ei juurikaan osallistuta muita reittejä.

Kriittisissä puheenvuoroissa ANSA-toiminnan arveltiin latistuneen näennäistoiminnaksi: *”Toiminnan tulisi olla todellista vaikuttamista. Nuorilla tulisi olla itsenäistä toimijuutta. Kykyä kritisointiin, arviointiin ja vaihtoehtojen pohtimiseen. Nuorilla pitäisi olla oma intressi toimintaan. Tapahtuuko voimaantumista ja tapahtuuko yhteiskunnallista vaikuttamista? Alun perin pitäisi olla agenda – vaikuttamiseen liittyvä syy, miksi ryhmä kokoontuu. Kysymys on siitä, miten nuoret näkevät oman roolinsa. ANSA-ryhmistä on tullut itsetarkoituksia. Ryhmillä ei ole yhteiskunnallista tehtävää, johon nuoria tarvitaan.”* (Päätätjä) Vaikuttamisen vaikeus näyttää liittyvän kysymykseen vallasta. *”Nykyisillä foorumeilla päätettävät asiat ovat tiukasti rajattuja: Pormestarin kokouksen agenda on rajattu. Esim. kouluruokailu, koulukirjat ovat päätöksenteon ulkopuolella?”* (Päätätjä)

Päätätjät tunnustivat alueellisen vaikuttamisen haastavuuden alueellisten rakenteiden puuttuessa. *”ANSA:n tarkoitus oli, että se olisi yksi mahdollisuus omalla alueellaan vaikuttaminen. ANSA ei ikinä pääse vähäisestä muutoksesta pois, ellei sille löydy alueellista vastinparia. Alueellisen nuorisotyön tehtävänä olisi toimia virkamiesten linkittäjänä. Isojen virastojen tulisi määritellä, että heillä olisi alueellisen yhteistyön tehtävä. Ideaali olisi, että Ansoilla olisi virkamiestyöpari. Nuorisotyöntekijöiden*

tehtävä olisi osata.” (Päätätj) Opetusviraston edustajat totesivat ANSA-toiminnan olevan vielä alkutaipaleellaan ja osittain vaikeudet johtuvat siitä: *”Matkaa on vielä luontevaksi osaksi arkea. Tarvitaan lisää rakenteita. Suhteet eivät vielä syntyneet. - esim. Helsingissä alueellisissa asukastilaisuuksissa alueelliset paikallisyhdistykset kutsuttiin, mutta ei ANSA ryhmiä.*” (Päätätj)

Opetusviraston edustajat korostivat oppilaskuntien hyvää toimintaa ja sen muodostamaa perustaa erilaisille osallistumisen tavoille. Nuorisotoimen edustajat taas puhuivat Helsingin Nuorten Äänen merkityksestä kokonaisuudessaan. Osallisuustoimintaa pitäisi kehittää kokonaisuutena: *”Selkein kehityskohde on osallisuushankkeissa, meillä on monia toimintoja. Ikään kuin jokaiselle on haettu pikkulokeronsa ilman, että on mietitty kokonaisuutta.*”(Päätätj)

Nykyisen toiminnan puutteena nähtiin nuorten kuulemattomuus ja nuorten esille nostamien asioiden hautautuminen. *”Tavoitteena on luoda aidosti kokemuksia, joissa nuoria kuullaan ja esityksiin vastataan. Kuulemisen pitäisi olla keino vaikuttaa lähiympäristöön. Välinpitämättömyys syntyy siitä ettei tule kuulluksi tai yksi ryhmä käyttää valtaa. Avoimet foorumit ovat hyviä. Niissä ainakin joitakin asioita viedään käytäntöön. Poliitikot ottavat nuorten sanomiset vakavasti.*”(Päätätj)

Haastatellut päätätjät pohtivat laajasti tarvetta nuorisovaltuustolle. Toisaalta tunnustettiin, että tarvitaan kattorakenne: *”Prosessit näyttävät kaipaavan koko kaupungin kattavaa osallistumista. Lautakunta näyttää sitoutuvan nuorisoparlamenttiin tai nuorisovaltuustoon. Vielä on epäselvää, miten se rakennetaan. Muualta saadut kokemukset eivät ole kovin hyviä. Esim. valintaprosessi on aika iso ja työläs. Koko kaupungin tasolla voisi olla vuosittain tapahtuva tapaaminen, jossa käytäisiin nuorten kanssa asioita läpi, Helsinki foorumi.*” (Päätätj) Muualla toteutettuihin nuorisovaltuustoihin suhtaudutaan Helsingin päätätjien keskuudessa kriittisesti. Sanalla on päätätjien keskuudessa huono maine. *”En ole innostunut nuorisovaltuusto keskustelusta. Se näyttäytyy vanhojen ihmisten tapana toimia.*” (Päätätj) Epäilyyn kytkeytyy huoli nuorisovaltuustosta tempuna, jolla kuitataan nuorten osallisuuden haasteet. Samalla kaikki osallisuuten käytössä olevat resurssit ja huomio suuntautuvat nuorisovaltuustoon.

Osa haastatelluista korosti normien ja poliittisten päätösten tarvetta. Kuntalaista puuttuu nuorten osallistumista koskevat määräykset. *”Tarvitaan valtuustolta määräys virastoille. Eivät nuoret ja nuorisotyöntekijät voi muodostaa organisaatiota. Helsingissä tarvitaan päätöksiä ja linjauksia myös tässä asiassa.*” (Päätätj)

Yhteenvedo osallistamisen tavoista arvioinnin havaintojen perusteella

Toimintatapa	Mahdollisuudet	Riskit
Oppilaskuntatoiminta	Jokaisesta luokasta valitaan kaksi edustajaa oppilaskuntiin. Ainakin valintaprosessiin osallistuvat lähes kaikki nuoret. Tarjoaa koulujen aktiivisimmalle 5 %:lle mahdollisuuden osallistumiseen.	Kaventuu edustuksellisuuden teknisten taitojen opetteluksi. Oppilaskunnille ei anneta mahdollisuuksia puuttua koulun toimintatapoihin.
Alueelliset vaikuttajaryhmät (ANSA)	Tarjoaa oppilaskuntien aktiivisimmille nuorille mahdollisuuden yhteydenpitoon päättäjiin. Toimii oppilaskuntien aktiivien vertaisryhmänä ja reflektiivisenä mielipiteen muodostamisen foorumina.	Alueellisia kehittämisen kohtia ei tunnusteta. Yhteyksiä päättäjiin ei synny. Kaventuu sellaisen toiminnan järjestämiseksi, jota tekevät jo nuorisotalot tai koulujen sisäiset ryhmät.
Avoimet foorumit	Tarjoaa kanavan nuorten äänen esille saamiseen. Nuorten aloitteita arvostetaan poliittisten päättäjien keskuudessa.	Foorumeilta puuttuvat rakenteet ja toimintatavat, jotka mahdollistaisivat pitkäjänteisen vaikuttamisen.
Pormestarin kokoukset	Tarjoaa näyttävän ja julkista huomiota saavan foorumien nuorten äänen esille saamiseksi.	Päätöksenteko rajautuu kapea-alaiseksi ja osin näennäiseksi.
Nuorisovaltuustot	Luo edustuksellisen demokratian mallin, jolla on vastinparit ja neuvottelukumppanit kaupungin hallinnossa	Toimint voi kaventua hyvin harvalukuisen joukon toiminnaksi. Vie huomion ja resurssit muulta osallisuudelta. Jää vallattomaksi ja näennäiseksi toimijaksi – toistaa aikuisten edustuksellisen demokratian ongelmia.

8.2. Suosituksia ANSA-toiminnan kehittämiseksi

ANSA-ryhmiin liittyviä suosituksia

1. ANSA-toiminnan tarkoituksiin liittyvää keskustelua, valistusta ja tiedotusta tulisi lisätä. Erityisesti opettajien ja oppilaiden tietoisuutta ANSAn mahdollisuuksista tulisi kasvattaa. Tämä edellyttänee paitsi keskitettyä kampanjaa myös ANSA-ohjaajien ja –ryhmäläisten henkilökohtaista panosta esim. vierailujen, esittäytymisten ja keskusteluiden muodossa.
2. Toiminnan orientaatiota tulisi tarkentaa erityisesti nuorten kannalta. Toisaalta toiminnassa tulisi kunnioittaa nuorten omia tavoitteita, toisaalta ohjaajien tulisi säilyttää osallisuuden kehittämiseen liittyvä kunnianhimo. Ryhmät luultavasti toimivat niihin sijoitettujen odotusten mukaisesti.
3. Opettajien ja ANSA-ohjaajien välistä yhteistyötä tulisi kehittää. Tulisi löytää kumpaakin toimintakulttuuria kunnioittavia toimintatapoja. Toiminnassa tulisi päästä eroon vastapuolen syytelystä ongelmien ratkaisemiseen ja oman vastuun kantamiseen. Tämä vaatinee molempien virastojen johtamisen roolin täsmentämistä. Nuorisoesiankeskuksessa toiminnanjohtajien ja kouluissa rehtoreiden roolina voisi olla tukea omia alaisiaan yhteistyöhön liittyvien haasteiden ratkaisussa.
4. Nuorisotyöntekijöiden yhteiskunnallisen innostamisen osaamista tulisi vahvistaa. Nuorisotyöntekijöiden roolin tulisi kasvaa poliittisen lobbarin kaltaiseksi. Työntekijöillä tulisi myös olla lupa toimia tässä roolissa ja tarvittavat resurssit – ennen kaikkea työaika – tehtävän hoitamiseen. Työaika tarvittaisiin ryhmien kanssa toimimisen lisäksi verkostoitumiseen ja alueellisiin vaikuttajiin tutustumiseen.
5. Ohjaajan työnkuva ja käytössä olevan resurssi tulisi mallittaa tarkemmin. Samalla työajat tulisi kuvata ja suunnata tarkemmin. Väljästi määritelty tehtävä näyttää johtavan vaihteleviin tuloksiin ja yksiköittäin erilaiseen toimintaan. ANSA-ryhmän tavoitteita tulisi täsmentää nuorten valintojen vapautta kunnioittaen.
6. Tulisi mahdollistaa intensiivisempi toiminta (enemmän ja pidempiä kokoontumisia). ANSA-ryhmien olisi kyettävä toimimaan myös vapaa-aikana sekä olla valmiit reagoimaan lyhyelläkin varoitusaikalla tulleisiin kuulemispyyntöihin. Tämä liittyy ryhmien orientaation määrittelyyn uudella tavalla. Tähän liittyen tulisi tutkia, voiko ANSA-ryhmä toimia riippumatta kouluvuodesta ja voiko jäsenyys ryhmissä perustua muuhunkin kuin oppilaskunnassa toimimiseen. Edunvalvonnan kannalta olisi järkevää, että ryhmät voisivat toimia pidempää kuin 9 kuukautta ja että niissä voisi olla jäseniä, jotka ovat ensisijassa sitoutuneet tietyn asian eteenpäin viemiseen.
7. Tulisi luoda yhteydet poliittisiin päättäjiin ja virkamiehiin. Verkostoihin sisältyvää sosiaalista pääomaa tulisi vahvistaa ANSA-ryhmien osalta. Ohjaajien työaika tulisi käyttää myös yhteiskuntasuhteiden luomiseen. Nuorisotyöyksiköiden sisällä tulisi varmistaa yhteistyö ANSA-ohjaajien ja aluetyöstä vastaavien nuorisotyöntekijöiden kesken.

ANSA-toiminnan organisointiin liittyviä suosituksia

8. Hesan Nuorten Ääni –Johtoryhmää tulisi keventää sen toimivuuden varmistamiseksi, toiminnan tehostamiseksi ja sitä kautta myös ANSAa koskevien linjanvetojen täsmentämiseksi.
9. ANSA-toiminnan yhteiset tavoitteet tulisi määritellä tarkemmin. Tavoitellaanko vaikuttamistoiminnan oppimista vai muutoksia nuorten toimintaympäristössä.
10. ANSA-toiminnan resursointia tulisi vahvistaa erityisesti Opetusvirastossa, siten että kaikkien koulujen osallistuminen toimintaan olisi mahdollista.
11. Alakoulujen osalta saattaisi olla järkevää keskittyä oppilaskuntatoimintaan.

Koko osallisuustoimintaan liittyviä suosituksia

12. Osallisuustoimintaa tulisi tarkastella kokonaisuutena ja eri toimintojen tehtävät määritellä suhteessa toisiinsa. Tarkasteluun liittyä nuorisovaltuustoon tai nuorisoparlamenttiin liittyvien kysymysten ratkaiseminen.
13. Tulisi synnyttää symmetrisiä rakenteita ja puitteita nuorten osallisuusryhmien ja päätöksenteon rakenteiden välille, siltä osin kuin se on mahdollista. Tämä voisi tarkoittaa koko Helsingin taseisia päätöksiä ja ennen kaikkea tiedotusta ANSA-ryhmien olemassa olosta virkamiehille ja poliitikoille, jotta ryhmiä lähestyttäisiin, silloin kun nuorten mielipiteitä kaivataan.